

kat.komp.

1781

103814

BIBLIOTHECA
UNIV. JAGELL.
CRACOVENSIS

Mag. St. Dr.

II

1781

103814

Mag. St. Dr. II

1154.
Vilnensis Studiorum Universitas

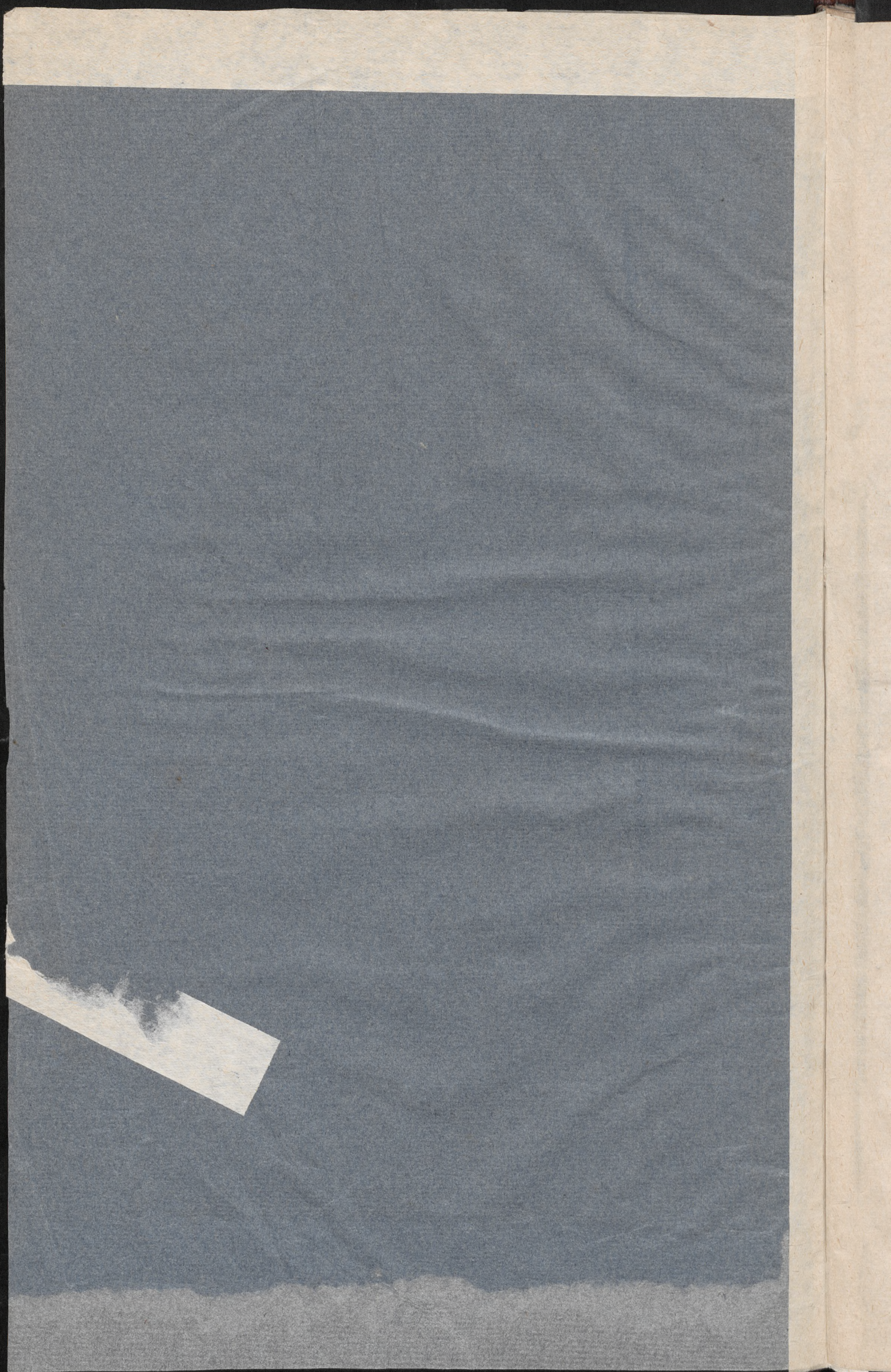
1781.

1, Procerobus Martini, Univ. Ruit. Oratio habita 8 Cal.
Decembris a. 1781. cum magistratu academico
et Professoris Scientiarum - recumbentis.

2, Naruzemais Casim. J. F. D. Oratio in Studiorum
instauratione - habita.

3, Prospectus testium.

M. L. M.
1781
L. M.

UNIVERSITAS

ET

ACADEMIA VILNENSIS

OLIM *1709/10*

A VALERIANO PROTASEWICZ

VILNENSIVM ANTISTITĒ

CONDITA: *20. 10. 1709*

A GREGORIO XIII. P. M.

A STEPHANO BATHOREO,

ALIISQUE

POLONIÆ REGIBUS,

ATQUE

AB UNIVERSIS REGNI ORDINIBUS

PROBATA ET CONFIRMATA,

NUNC

AB AMPLISSIMO COLLEGIO

PRÆFECTORUM

INSTITUTIONI PUBLICÆ

INSTAURATA,

AC NOMINE

SCHOLÆ PRINCIPIS

INSIGNITA.

ANNO DOMINI 1781.

VILNÆ

TYPIS SACRÆ REGIÆ MAJESTATIS

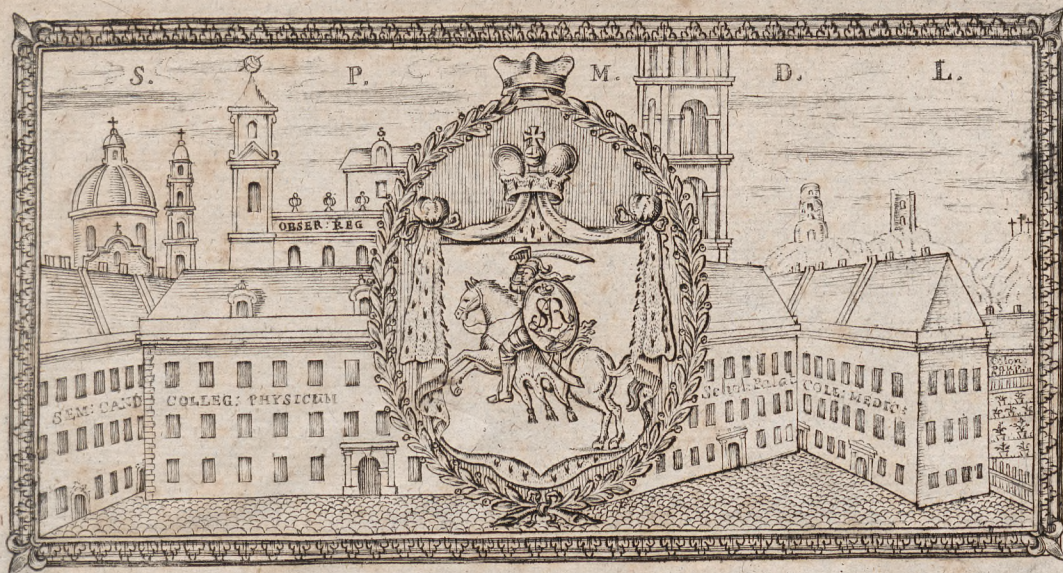
PENES ACADEMIAM.

103814

11 1771

Mag. St. Dr.

ORATIO
HABITA

MARTINO PO CZOBUT

SAC: THEOL: DOCTORE, CANONICO SMOLENSC: ASTRO-
NOMO REGIO. SOC: LONDIN: MEMBRO, ACAD: REGIÆ
SCIEN: PARISIÆ CORRESP:

ATQUE

UNIVERSITATIS ET ACADEMIÆ VILNENSIS
RECTORE MAGNIFICO

OCTAVO KALENDAS DECEMBRES ANNO 1787.

*Cum Magistratus Academicus, & Professores Scientiarum, ab Amplissimo Col-
legio Praefectorum Institutioni Publicæ creati, renuntiarentur.*

QUANTUM intersit Reipublicæ, Scholas & Academiæ informandæ
juventuti ad omne studiorum genus idoneas instituere, institu-
tas legibus optimis instruere, instructas doctissimis magistris provi-
dere, provisas denique tutelæ ac patrocinio Virorum principum, ac
Magistratum committere, id unusquisque Vestrum PRINCEPS CEL-
SISSE* SENATORES LITHUANIÆ AMPLISSIMI, ANTISTITES ILLUSTRISSIMI,
JUDICES ad SUPREMUM TRIBUNAL DEPUTATI, cæterique HOSPITES ORNA-
TISSIMI, facilius potest perspicere, quàm ego verbis assequi, &
oratione quantumvis luculenta fatis explicare valeam.

(1)

Majo-

(*) Aderat Adamus Princeps CZARTORYSKI Terrarum Podoliæ, & Copiarum Lithuanæ Praefectus Ge-
neralis, Supr: Tribun: M. D. Lit: Marscallus, unus e Praefectis Institutioni publicæ.

Majores nostri, ne aliarum gentium ac nationum exempla conquiram, & in medium afferam, Majores, inquam, nostri, tantum præsidii tantumque boni publici in literarum ac scientiarum studiis positum esse crediderunt, ut eodem ferme tempore de jaciendis Reipublicæ fundamentis, ac de erigendis Gymnasiis & Aca-
demiis cogitarent.

Sanè CASIMIRUS magnus, Rex Poloniæ, conditis legibus, stabilitis populorum juribus, institutisque Magistratibus, ac Tribunalibus, cum urbes etiam mænibus ac propugnaculis munivisset, non satis se Reipublicæ consuluisse arbitratus est, nisi disciplinarum ac scientiarum arcem, Universitatem Cracoviensem fundasset.

VLADISLAUS JAGIELLO, quem nominare non possum, quin singulariter gaudeam, ac Lithuanix nostræ gratuler, in ipsa etiam superstitionis & incitiæ barbariæ non defuisse sibi Principem, quem cives patris locò haberent, exteri ad imperia expeterent, posterì mirarentur, & prædicarent, Christiani & literati Principes imitarentur: VLADISLAUS, inquam, JAGIELLO primùm Magnus Dux Lithuanix, deinde junctis æterno fædere æmulis, sibi que diu antea infestis populis, ac in unum regnum & gentem cooptatis, Rex Poloniæ, cum fidem orthodoxam indefesso ardore in sua præsertim Lithuania propagasset, hostes imperii superasset ac delesset, paci ac tranquillitati suorum prospexisset, nequaquam sub-
jectos sibi populos feliciter ac beatè posse vivere existimavit, nisi Universitatem à CASIMIRO Regè cæptam perfecisset, privilegiis munivisset, redditibusque ampliasset.

Institère eò ardentiori studio & conatu majorum suorum vestigiis posterì Reges ac Principes, in excitandis hic atque illic gymnasiis ac lyceis, in conquirendis & accersendis optimis magistris, in propagandis ingenuis artibus ac disciplinis, quò plus inde comodi & emolumenti in Rempublicam dimanare experti sunt.

In isto tamen laudabili atque præcellenti studio, nescio quid singula

gulare, ac præter cæteros Reges Majores suos præcipuum habuisse videtur, clarissimus ille pace bellòque Princeps STEPHANUS BATHOREUS, de quo verè eruditissimus *Muretus*, quum ab eo, propositis amplissimis præmiis, Româ in Poloniam ad docendum vocaretur, scripsit: *se mirificò quodam studio incensum esse videndi ac venerandi cominus eum Principem, qui solus hodie confirmat vetus dictum hominis sapientissimi, tum demum beatas civitates fore, cum aut Philosophi regnarent, aut Reges philosopharentur.*

Hic eniverò Rex Philosophus, non meâ solum, sed ipsius *Mureti* omni prædicatione major, tantum literarum studiis ad rempublicam bene constituendam, & ad salutem atque felicitatem civium firmandam tribuebat, quantum & is ipse & alii sapientissimi Principes, tum bellicæ scientiæ & virtuti, tum justitiæ, quæ regnorum cardo est, tribuendum esse putabant. Eodem quippe animi ardore, eodemque tempore validissimos exercitus comparabat, bellicas expeditiones suscipiebat, hostes potentissimos profligabat, invasas urbes & provincias recuperabat, imperii fines latè proferebat, quò supremum Lithvaniæ Tribunal instituebat, scholas & gymnasia erigebat, geminas Academias: alteram Cracoviæ instaurabat, doctissimis Viris hinc illinc ad eam accitis, ac præmiò regali illectis: alteram Vilnæ ab immortali Antistite VALE-RIANO PROTASEWICZ recèns erectam, & à GREGORIO XIII. Pontifice Maximo Universitatis nomine & honore insignitam, (a) autoritate, patrociniò, ac diplomate suo regio, omniumque ordinum Regni consensione & lege firmabat.

Noverat enim Sapientissimus Princeps, tantùm abesse, ut bellica virtus & armorum potentia sine moderatrice armorum justitia, sine consilio, industria, & rerum gerendarum scientia, sartam tectamque Rempublicam fervet, ut potius perniciem eidem & certum exitium afferat; iustitiæ verò, consilio, industriæ & rerum gerendarum

A

scien-

(a) Annò 1579. d. 29. O&obris.

scientiæ locum non esse, ubi vera Philosophia, aliæque disciplinæ formandis civium animis idoneæ minimè florèrent.

Noverant id posteri Principes, qui hanc ipsam Universitatem Vilnensem, non modò novis legibus, scitis, & constitutionibus Reipublicæ confirmatam, sed multis etiam juribus, privilegiis & honoribus auctam, in tutelam & patrocinium suum receperunt.

Infinitus sim oportet, ut vel scita Reipublicæ, vel diplomata Regum huc spectantia in medium afferam, vel etiam eximia eorundem Principum in hanc universitatem studia, & beneficia enarrem. Illud fanè præterire nequeo, quod me toties incredibili voluptate afficit, quoties sese menti & cogitationi meæ offert, quodque cum ad immortalem VLADISLAI IV. gloriam & amplissimam hujus Universitatis dignitatem, tum etiam ad insignem literarum ac literatorum honorem & commendationem videtur pertinere.

Decreti erant *Mathiæ Sarbievio*, hujusce Universitatis lumini & ornamento, honores literarii. Summus vir pro insigni eruditione sua, orandus erat laureâ Theologicâ. Constitutâ horâ adest Rex lectissimâ Principum ac Procerum coronâ stipatus, locum capit in Senatu Academico, spectat literarias ceremonias, cumque ventum esset ad annulum Doctori recens creato porrigendum, ipse suum regio detractum digito offert *Sarbievio*. Dignum fanè munus summò Pòetâ! dignum facinus magno Rege!

Jam quò ista spectat narratio, facilè perspiciatis Auditores ornatissimi: Scilicet non defuisse nobis Reges, quibus & literæ & literati homines magno in honore essent; quòd intelligerent sapientissimi Principes, quemadmodum ait STEPHANUS Rex suo in diplomate, (b) quo hanc ipsam Universitatem constituit, quòd intelligerent, inquit, *ad Regum, & Principum munus pertinere, ut non solùm justitiâ domi Rempublicam regant, foris fortitudine propugnent, prudentiâ & temperantiâ utrobique moderentur, sed etiam*

multò

multò magis, ut eam vera erga Deum Optimum Maximum pietate, quæque sunt ad eam pietatem certissima instrumenta & adminicula, bonarum literarum studiis instruant, excolant, & illustrent.

Quæ cum ita sint, non est, Auditores ornatissimi, quòd aut Romanis *Julios & Augustos*, aut Gallis *Franciscos & Ludvicos*, aut Hispanis *Alphonfos*, aut Anglis *Carolos*, aut Boruffis *Fridericos*, aut Roxolanis *Petros*, aut aliis nationibus alios Principes, vel literatos, vel literarum amantes invidemus. Est potiùs, quòd majoribus nostris gratulemur de *CASIMIRO* magno, de *VLADISLAO JAGIELLONE*, de *SIGISMUNDO AUGUSTO*, de *STEPHANO BATHOREO*, de *VLADISLAO IV.* cæterisque fortissimis ac sapientissimis Regibus, qui hanc Rempublicam non armis modò, rebusque in bello præclare gestis, sed etiam ingenuis artibus ac disciplinarum studiis in pace cultis illustrarunt, atque exornarunt.

Est etiam (utinam adfit mihi tantum vocis, ut me universa, quæ late patet, Polonia exaudire possit) est etiam, quòd nobis ipsis, posterisque nostris, quòd literis, ac literatis omnibus, quòd scholis, gymnasiis, & Universitati huic, quòd universæ demum Reipublicæ de *TE STANISLAE AUGUSTE* Regum optime ac sapientissime, & gratulemur, & immortaliter gaudeamus.

Et si enim magna & præclara sint aliorum Regum ac Principum nostrorum in Rempublicam literariam merita, ille tamen incredibilis animi tui ardor, illud constans ac perpetuum studium, quòd *TE* non uni alicui scientiæ, sed omni scientiarum ac disciplinarum generi promovendo & amplificando devovisti, ita singulare Tibique proprium est ornamentum, ut eodem ipso omnes ante *TE* Principes longè superâris, planèque effeceris, ut Regnum Tuum, Regnum optimarum artium ac scientiarum meritò possit appellari. Et verò quòdnam vel regnum vel tempus est, quòd literæ magis, ac nunc, florerent in Polonia? aut quòd genus literarum est, quòd vel desideretur hoc tempore, vel Regno non debeat Tuo?

Sanè floruisse aliquando præclarum utriusque eloquentiæ studium, testes sunt *Kochanovii, Gornicci, Sarbievii*; at hæc eadem eloquentia quos hodie non fecerit progressus, quæ in Te ipso perfectam summi oratoris formam exhibet? aut quò hodie magni *Sarbievii* æmulus, Te ipso iudice, *non pertigerit, cæptans, ubi desit ille?* (c)

Exitisse antiquitatis & historiæ cultores, ipsa rerum gestarum monumenta a plurimis conscripta testantur; at quæ tum artis criticæ leges, ad quas omnia exiguntur hodie, aut conditæ sunt, aut servatæ?

Jam, quæ fuerit antè ratio philosophandi, qui status & usus universæ Philosophiæ, tacere me potius convenit, quàm quidpiam dicere, ne de meritis optimorum ac sapientissimorum Principum, quos paulò antè laudavi, detrahere quidpiam videar. Quanquam non iniquus modò, sed planè demens sit oportet, qui ea, quæ infelici quodam fato, vel, ut ajunt, calamitate temporum & regnorum accidunt, ipsis Regibus ac Principibus tribuenda esse putet.

Ego verò, nec vitiò Principum, nec fatò aliquo, sed sapientissimo DEI præpotentis consiliò factum esse arbitror, ut Tu quidem majorum Tuorum vota & cæpta perficias, nos verò, cum multa illis debeamus, universam Philosophiam totamque humanorum studiorum rationem Tibi Regnoque Tuo in acceptis referamus. Quare Divina providentia regnorum omnium ac populorum gubernatrix, quæ Te ad hujus imperii solium, atque ad Reipublicæ salutem & felicitatem destinârat, eadem ipsa, Te & summa vi ingenii, cæterisque animi dotibus præditum, & optimarum artium studiis eximiè excultum, & scientiarum omnium præfidiis instructum quàm maximè esse voluit, ut id ardentius adamares, studiosius in Regno Tuo excoleres, solertiùs perficeres, & propagares, quod ipse intelligeres, comprehenderes, ac mente possideres; fietque

(c) Numismatis, in quo Rex imagines *Matthiæ Sarbievii* & *Adami Naruszewicz* effingi jussit, hæc est inscriptio: *Quò non pertinet cæptans, ubi desit alter.*

retque etiam, ut quæ aliis grandia ac difficilia sunt, Tu ad ea natus esse viderere. Unde & hic ipse literarum ac literatorum amor, quasi à natura Tibi infusus, hæc Institutionis publicæ & scholarum assidua cura, & multa alia certè magna & illustria, quæ in magnis regibus, tanquam eximia & insolita suspicimus & admiramur, Tibi ita familiaria & consveta sunt, ut incredibilem quidem erga Te amorem nobis quotidie inspirent, vix aliquam tamen admirationem creent, non quòd admiranda non sint, sed quòd usu quotidiano jam quodammodo vulgaria, & se ipsis minora evasisse videantur.

Ecquis unquam Principum, aut majoribus ante Te stimulis & illecebris juvenum animos ad literarum studia excitarat, aut amplioribus præmiis & honoribus doctrinam, industriam, & labores literarios muneratus est? Celebris est & hodieum crebris usurpatur sermonibus illa, quæ BATHOREUS magnus utebatur ad latinitatis studium cohortatio: *Disce puer latinè, & ego te faciam Moscipanie.* Quoties Tu Regali Majestate deposita, an potiùs juncta cum mira quadam vultus hilaritate ac benignitate, publicas scholas adire, literariis puerorum exercitationibus interesse, eorumque, quæ discerent, quæque scirent, testis ipse, perquisitor, æstimator & laudator esse voluisti? Quoties ingenuos pueros non hortari modò, sed more patris optimi complexari, ac etiam osculis regiis ad virtutis & literarum studium allicere visus es?

Confessus VLADISLAI IV. in Senatu Academico hujusce Universitatis, ac annulus ab eodem Pòetæ suo oblatus, divinis, ut meretur, laudibus in cælum tollitur a scriptore, a quo historiarum monumentis consignatus est, (d) ac non ipsi solùm, sed mihi etiam, ut paulò antè dixi, & admirationem & incredibilem affert voluptatem. At Tibi, Regum optime, qui Musas ne Deorum qui-

B

dem

(d) Everardo Vaksenbergio Embricensi Gestorum gloriosissimi ac invictissimi VLADISLAI IV. Pol. & Sveci Regis. Part. 2. L. 3.

dem confeffu & convivio excludendas effe arbitraris, nonne quotidie literati affident homines, ut & regiis dapibus, & Tuo doctiffimò ac faviffimò fruantur colloquiò?

Quis verò literatorum etiam Principum, qui ante Te floruerunt, in eam cogitationem effe adductus, ut memoriam doctiffimorum hominum, vel pictis eorum imaginibus, vel simulacris æri incifis, confervandam, & ad pofteros transmittendam effe putaret? Caruerunt iftis honoribus *Copernici & Hevelii, Kochanovii & Sarbievii*, quibus Tu cùm plures alios doctos & præclaros Viros, tùm me ipfum etiam nihil tale merentem carere noluiſti. Ego verò ingratiffimus hominum fim oportet, niſi fatear, quod ſentio: me quidem immortalis hoc beneficio Tuo id effe confeutum, ut jam *ſublimi feriam ſidera vertice*, poſteris autem, quos Uraniaſ ſpiritus afflaverit, viam, qua *itur ad aſtra* (e) monſtratam, ac patefactam effe.

Quodſi effe, Auditores ornatiffimi, uti effe profectò, quòd mihi de ſapientiffimo Rege immortaliter gaudeam, effe etiam multò magis, quod vobis omnibus & univerſæ Reipublicæ gratuler. Quamquam enim ea omnia, quæ paulò antè commemoravi, magna ſint & illuſtria, nihil tamen effe arbitror, quòd magis & ad immortalis Principis gloriam, & ad Reipublicæ dignitatem utilitatemque ſpectare poſſit, ac illa educationis publicæ adminiſtratio, quam univerſi Reipublicæ ordines, ejuſdem Principis conſiliò, hortatu & auſpiciò conſtitutam effe voluerunt.

Equidem, ut nihil de utilitate ac neceſſitate educationis bonæ hoc loco dicam, cùm unicuique perſpectum ſit, tantùm intereſſe Reipublicæ, bonam juventuti inſtitutionem proſpicere, quantum bonos & utiles Patriæ cives habere, in eo potiffimùm regno, ubi omnia communi omnium conſiliò, non unius adminiſtrantur arbitriò; ego Auditores exiſtimo, educationem juventutis nec bo-

nam

(e) Numiſmatis, in quo Rex imaginem Oratoris effingi juſſit, effe hæc inſcriptio: Sic itur ad aſtra.

nam esse, nisi publica sit, nec publicam posse appellari, nisi à supremo aliquo Magistratu à Republica ad id constituto præscribatur & administretur. Nam præterquam quòd facilius est scholas publicas, quàm universas privatorum domos magistris ac præceptoribus bonis & idoneis provideri: necesse est, privatas educationes, quamvis ab optimis & sapientissimis institutoribus tradantur, saltem hoc vitio laborare, quòd uniformes sibi que similes, hoc est, ad eadem omnino principia, eademque regulas exactæ esse non possint. Quàm verò sit incommoda, ne dicam perniciosa unicuique Reipublicæ, præsertim liberæ, hæc privatarum institutionum diversitas ac dissimilitudo, utpote & æqualitati civium repugnans, & infinitarum deinde dissensionum parens, unusquisque facile perspicit. Mihi suffecerit monuisse, tantam esse vim educationis, quantam ipsius naturæ, fierique sæpè numero, ut quos natura indigenas, cives, ac domesticos protulit, diversitas educationis alienigenas, exteros, ac etiam adversarios efficiat.

Quis porro educationem censeat esse publicam, quæ nec auctoritate publica, sed judiciò privatorum hominum, plerumque sua commoda magis, quàm communem utilitatem spectantium, instituta sit, nec ab aliquo Magistratu Reipublicæ gubernetur? Ego sanè miror esse quosdam, qui tantum sibi juris tribuant, ut scholas arbitrato suo institutas, hoc nomine appellandas esse putent, imponantque imperitæ multitudini, ac si præclare hoc modo de Republica mererentur. Utinam veriore & boni publici & meriti haberent notionem, profectò & sibi & aliis persuaderent, publicam juventutis educationem tanti momenti esse, ut nihil sit, quòd magis ad jus, auctoritatemque universæ Reipublicæ, atque ad potestatem alicujus Magistratûs ab ea constituti videatur pertinere. Si enim institutionem judiciorum, & administrationem justitiæ, si procurationem ærarii publici, si gubernationem rei militaris, in ditionem ac potestatem Reipublicæ redigimus, quid est, quòd ex

ejus jurisdictione educationem juventutis eximamus, quasi verò & justitia, & ærarium publicum, & res militaris rectè administrari possint à civibus, aut nunquam, aut malè institutis? Quodsi quispiam tantum juris parentibus tribuat, ut eorum arbitrio educationem liberorum relinquendam esse censeat: is, vereor, ne cum nimium pius esse velit in parentes, injurius evadat Patriæ, cui ego plus juris in cives, quàm parentibus in liberos tribuendum esse putem.

Jam ut eò redeam, unde paulò digressus sum, gaudeo, vehementerque lætor, Tuis Rex sapientissime auspiciis, ab universis Regni ordinibus institutam esse hanc Educationis publicæ administrationem, quam cives omnes, ac universa Respublica Tibi sibi-que meritò gratulari, exteri admirari ac etiam invidere possint. Etenim ubinam gentium tanta educationis patriæ habita est ratio, ut ei præficerentur gravissimi, ac sapientissimi Viri, inter Principes Regni, suffragiis omnium ordinum delecti? ubinam gentium institutus est amplissimus procerum Senatus, penes quem rerum gerendarum, ac docendarum in scholis, gymnasiis, & universitatibus summa esset auctoritas, & potestas? Ubinam gentium procuratio educationis ac rei literariæ connumerata est inter amplissima Reipublicæ munera, iisdemque commissa viris, qui gravissimis patriæ negotiis præfecti sunt? Nusquam profectò. Equidem scio, nec vos latere potest, Auditores ornatissimi, instituta esse hic illic Collegia præfectorum vel rebus mathematicis, ut in Regno Sinenfi, vel rei navali, ut in Britannia, vel examinandis methodis detegendæ geographicæ, ut ajunt, longitudinis, ut etiam in Britannia, vel denique administrandæ justitiæ rei que militari, aut ærario publico, ut ferme ubique, ac in nostra præsertim Republica; id quod etiam STANISLAI AUGUSTI debetur auspiciis. Quis ignoret quoque conditas ubique, magnò populorum ac regnorum emolumentò, Academias ac Societates Regias scientiarum & artium?

At

At ubinam gentium, Collegium Præfectorum Educationi publicæ ex viris principibus constitutum fit, planè ignoro. Id videlicet à DEO O. M. qui non solùm Regum ac Regnorum, sed etiam teste Prophetâ: *Dominus scientiarum est*, id, inquam, sapientissimi Principis regno, id dignitati Reipublicæ Polonæ, id Vestræ sapientiæ ac virtuti, Moderatores & Arbitri Educationis publicæ, Vestræ fidei & integritati, Vestro in Patriam ac Rempublicam literariam amoris destinatum ac decretum fuit. Quare divinò etiam beneficio factum est, Viri Principes, ut in rebus gerendis, quæ muneris Vestri erant, quæque gravissimæ ac difficillimæ sunt, eximiè responderitis & spei Patriæ, & expectationi publicæ, & Vestræ dignitati.

Agebatur de ratione studiorum ad utilitatem generis humani, ad emolumenta Reipublicæ, ad commoda uniuscujusque civis spectantium; eam ut conderetis, instituitis Collegium hominum literatorum, qui cogitarent, meditarentur, ac suis in confessibus examinarent, quot classes scholarum iustituendæ, pro gradibus ætatis & cognitionis humanæ, quid in unaquaque classe juventuti tradendum, quid unicuique magistro, quid discipulis præscribendum esset. Quoties Vosmet ipsi his eruditorum virorum confessibus, deliberationibus, & consiliis interesse voluistis, nulli ut labori parceretis, ad id bene firmiterque stabiliendum, quod totius institutionis basis est & fundamentum. Atque hoc modo effecistis, ut adsit jam præclara studiorum ratio, non ab exteris regionibus accersita, sed patria, ac domestica, hoc est, accommodata usui vitæ, non alibi, quàm in Polonia degendæ.

At deerant libri in scholis publicis prælegendi, qui præscriptæ studiorum rationi essent conformes, & intelligentiæ juvenum pro diversitate ætatis consentanei; Ad hos enimvero conscribendos, eruditissimos quosque, qui operam & industriam suam huc conferre vellent, propositis conditionibus, & amplissimis præmi-

is invitastis, atque rursus id consecuti estis, ut magistri æquè ac discipuli hęc etiam commodò & adjumentò non sint planè destituti.

Stabilita ratione studiorum, ac libris appositè ad eam conscriptis, quid Vos magis sollicitos habere debuit, Viri sapientissimi, quàm illud, ne accideret unquam, ut bonorum magistrorum copia deesset tanta, quantam in universo regno multitudo discendum, & numerus scholarum postulare. Quid enim divina etiam ratio docendi prodesset, nisi adessent ii semper, qui eam sequerentur, jam antè literarum studiis ad munus docendi comparati. Huic incommodo, quod profectò gravissimum est, ne unquam esset locus, ita insigniter provisum est, ut nisi Vobis tantum sapientiæ tribuerem, quantum inesse scio, divinitus id potiùs accidisse, quàm humano consiliò factum esse crederem.

Cum enim optimè perspiceretis ita à natura comparatum esse, ut nisi homines ad quodpiam vitæ genus ac institutum formentur, diuquè sese exerceant, in eodem nec diu consistere, nec quidpiam laudabiliter & præclare agere possint: primùm quidem iustituissemus seminaria Candidatorum, qui omnibus virtutis, doctrinæ, ac futuri magisterii præceptis instruerentur, tum excogitastis & effinxistis pulcherrimam speciem alicujus Reipublicæ, in qua sive spectentur leges & Magistratus, sive societatis vinculum, & quædam necessitudo, sive communis habitatio & ratio vivendi, sive commoda, præmia, & pænæ, sive demum quæcunque statûs Academici instituta: ea omnia literarium aliquod imperium, vel, ut Vestro utar nomine, Hierarchiam fermè divinitus ordinatam exhibere videntur. Atque hanc sive Rempublicam, sive Hierarchiam, confociatis & confœderatis scholis universis, velut provinciis ac ditionibus quibusdam, ita constare voluistis, ut geminarum Universitatum altera quidem in Polonia, altera in Lithuania, totius corporis esset caput, atque Schola Princeps & haberetur, & diceretur;

pro-

propterea, quòd utrique tantum auctoritatis & potestatis tribuendum esse censuistis, ut eas rerum omnium moderatrices & arbitras, atque Collegii Vestri quodammodo vicarias constitueritis.

Quod attinet porro disciplinas ac scientias in universitatibus excolendas, nullam earum, sive divina sit, sive humana, ibi deesse passi estis, ubi sedem omnium, arcem, & emporium statuistis. Quare cum è quatuor Collegiis, quæ in totidem facultatibus universum scientiarum orbem complectuntur, in hac Universitate Medicum deesset antiquitus, ita illud hodie constitutum est, ac si diu jam antè floruisset, præsertim cum immortalis STANISLAI AUGUSTI beneficiò consecutum sit & selectissimorum librorum multitudinem, & immensam Historiæ naturalis collectionem, & herbarum atque plantarum ab ultimis terris allatarum copiam tantam, quantam insignis horti botanici magnitudo postularet.

Non est exilis Orationis meæ, sed amplissimæ dignitatis & auctoritatis Vestræ, Viri principes institutioni publicæ Præfecti, debitas Regi optimo gratias agere de tam illustri munificentia suæ monumento, quod, cum salutem populorum carissimam esse Principi tam apertè demonstrat, vicissim populos ad vota suscipienda pro salute Principis invitat. Mihi liceat, Universitatis hujus nomine, votis publicis accinere, superosque precari:

Vitales inter succos, herbasq; salubres

Floreat ut populi vita salusq; sui.

Collegiò Medicò ita constitutò, ut & hortò Botanicò, & theatrò Anatomicò, & musæò historiæ naturalis, & copiâ librorum atque instrumentorum, & clarissimis Viris, qui hanc scientiam publicè profiterentur, egregiè auctum ac instructum sit, nulli operæ nullisque impensis parcendum esse censuistis, ut aliæ quoque Facultates vel splendorem suum retinerent atque augerent etiam, vel si quid detrimenti passæ sunt, nova studiorum instauratione resflescerent. Sanè hic musæi physici insignis apparatus, hæc magni-

tudo ac præstantia instrumentorum Astronomicorum, hæc prope infinita multitudo observationum, hæc Observatorii celebritas tanta, quantam egomet ipse desiderare potui non expectare, & multa alia, illustre testimonium reddunt incredibili studio Vestro, quo Physicas & Mathematicas disciplinas promovendas esse putastis.

Sed dies me deficiat oportet, si vel totam instaurationem hujus Universitatis, vel omnem rationem Statûs Academici, institutionemque literariæ Reipublicæ, quam paulò ante commemoravi, ita enarrare pergam, ut ubique commonstrem Vestram sapientiam, Vestram industriam, Vestrum boni publici studium, Vestram denique immortalem gloriam.

Quare cum ipsum tempus me admoneat, ut vela orationis meæ contraham, neque immenso mari me committam, primùm quidem DEO bonorum omnium auctori gratias quantas possum maximas ago, tum STANISLAO AUGUSTO Regum optimo ac sapientissimo, atque universis Reipublicæ Ordinibus gratulor de Vobis Viri Principes, demum eundem *Patrem luminum* precor, ut quam educationis patriæ administrationem & REGI & Reipublicæ & Vobis ipsis inspiravit, eandem fartam tectamque diu fervet, atque omnibus bene evenire jubeat.

CASIMIRI NARUSZEWICZ

S. THEOLOGICÆ DOCTORIS,
PRÆLATI SCHOLASTICI SMOLENSCENSIS,
VILNEN: UNIVERSITATIS SECRETARII

O R A T I O .

STUDIÏORUM INSTAURATIONE

*Antequam Prospectus Lectionum in Univerſitate tradendarum
promulgaretur,*

H A B I T A

ANNO DÛMINI MDCCLXXXI. OCTAVO KALENDAS DECEMBRES.

Q Uod à DEO Optimo Maximo ardentibus votis deprecati sumus, ut hanc nimirum Scientiarum Univerſitatem, quam Sapientiffimorum in Republica Virorum legibus institutam, sed suo adhuc in codice reconditam, inertem ac velut exanimem intuebamur, vivam tandem ac spirantem, atque palam loquentem, & suo utentem instituto aliquando spectare possemus; id hodierna die, propitio ac favente Numine, Rege an potius supremo literarum Altore opitulante, Collegio Præfactorum publicæ institutioni fanciente, tota Republica literaria plaudente, cum summa animi nostri voluptate consecuti sumus. *Princeps Celsiffime Supremi Tribunalis M. D. L. Mareſchalle, Lectiffimi ejusdem Tribunalis Judices, Illuſtriſſimi Antiftites, Perilluſtres ac Reverendiſſimi*

D

Præ-

Prælati & Canonici, cæterique vestris titulis ornatissimi Auditores.

Ornata & munita ab Illustrissimo Collegio Præfectorum publicæ institutioni Diplomatum suis Universitas hæc, antequam publicè scientias tradere incipiat, specimen eorum, ad quæ postea perdiscenda avidiores & alacriores literarum alumni convolent, vestrum nunc A. O. in conspectum profert; simulq; eximiæ ac singularis erga bonum publicum Serenissimi Regis, Collegiique Præfectorum publicæ institutioni voluntatis & beneficentiæ documentum exhibet luculentissimum.

Quid enim aliud sunt, ista Theologiæ, Physices, Medicinæ, Jurisq; Collegia, nisi totidem aperti & expositi pro Religionis & Patriæ felicitate uberrimi fontes, ab inexhausta Regia & Collegii Præfectorum publicæ institutioni liberalitate manantes? Nam cum felicitas publica è singulorum Civium felicitate constet, hæc autem in optima juventutis institutione sita sit; ad perfectam verò institutionem & prodromæ sint, & duces literæ; illud profectò consequitur, ut, in qua literæ vigent, vigere & florere, ac felix Respublica esse debeat.

Quod cum ita clarum sit, ut ampliore probatione non indigeat; satis me, & ad animum quàm gratissimum erga Regiam Majestatem, ac Collegium Præfectorum publicæ institutioni in vobis excitandum, & ad hujus Universitatis laudem, amoremque scientiarum ingerendum, dixisse arbitrarer; nisi illud mentem subiret, quod ex ore atque oculis vestris, si me non fallit opinio, legere possum. Esse nimirum quosdam, qui boni publici nimio fortè, laudabili tamen semper desiderio incensi, in ipso nascentis, ut ita dicam, Universitatis exordio, & summa statim, & perfectissima ab ea expectent omnia; illamque nisi celeberrimis illis Academijs & Universitatibus Londinensi, Parisinæ, Viennensi, Lugdunensi, Ticinensi, Montispeffulani, Turonensi, Patavinæ, cæterisque, & par jam & æmula sit, minùs æstimari posse autument. Asperius est

est hoc, quod mihi aliquis vestrum objecerit; non tamen ita arduum, ut me solvendo imparem morari possit; imo vero A. O., istud ego vobis libenter concedam, ut summa nimirum omnia à nobis requiratis, eo tamen pacto, ut à vobis omnia etiam summa & sperare & consequi huic Universitati liceat,

Atque ut inde exordiar, unde potissimum laus hujus Universitatis pendet, de Præceptoribus, quos hic domi ac peregrè conquisitos videtis, omnia summa non ominari, sed certa spe præsumere, non polliceri, sed spondere sanctèque promittere Vobis audeo. Viros enimvero omnis doctrinæ, eruditionis & scientiæ laude clarissimos, vitæ ac morum integritate conspicuos, omnique præconio dignissimos intuemini.

Quos ego, etsi mihi quis, ne quod sentio eloquar, pallio caput obnupserit (ut Socrates, amorem vituperare jussus, volebat) tamen non laudare non possem. Neque hoc, quod dico, aliquis assentationi meæ tribuat, atque facile esse Athenienses ab Atheniense laudari, dicat. Versantur ante oculos vestros ac etiam per ora omnium feruntur ea virtutis ac doctrinæ documenta, quibus hi Clarissimi Viri necdum in hac Universitatis scientiarum luce positi, factis jam superque nostris in oris, & scriptis inclaruere & factis. Quod si splendor iste, quia Patrius & noster est, non ita purus ac pellucidus alicui esse videatur, nisi ab externo cælo, & exterarum Academiarum sole proveniat; noverit ille, Viros nostros in iisdem celeberrimis, quas superius nominavi, Academiis, & Universitatibus, ob singularem doctrinæ, eruditionis & scientiæ laudem, magnum sibi nomen pridem comparasse, atque in eis partim Doctorum, partim Præceptorum, partim denique Membrorum & Sociorum clarissimis titulis, totidem nempe virtutis & scientiæ suæ justissimis præmiis, insignitos & honoratos, atque in Universitatum illarum & Academiarum ornatissimos cœtus aggregatos esse.

Non est cur à Clarissimo hujus Universitatis capite, RECTORE

Magnifico, Regio Astronomo, Londinensis ac Parisinæ Academiae Scientiarum membro exorsus, singulorum nomina perconferam, ne, & modestiam illorum, ob quam præclarè potius facere, quàm præclarè facta laudari volunt, offendam, & vobis A. O. quæ pridem nota sunt, frustra recoquam. Eodem isti sub nostro, atque alii Sapientes Viri sub cælo suo, scientiarum sole splendent, eadem luce coruscant, ac æmulum illis & par virtutis ac doctrinæ jubar diffundunt. Atque hoc erat A. O. quod illis, primum Optimi æquè ac Sapientissimi Regis nostri, tum Collegii Præfectorum publicæ institutioni, existimationem, benevolentiam singularem, ac amorem etiam conciliavit adeo, ut virtuti eorum ac doctrinæ confisi, nil dubitarent, quin institutionem Patriæ juventutis, basim illam ac fundamentum publicæ felicitatis, illis concrederent, Vos autem, quasi signò quodam dato, de iisdem Præceptoribus omnia summa perare juberent.

Quodsi à discipulis, qui horum præceptis instituendi sunt, paria statim expectatis; cogitate quæso, nos, veteri illa fatorum turbine diruta, novam è rudibus literarum molemeducere, illique Universitatem hanc, supremum veluti apicem, imponere, quod necdum cuiquam ita tritus ac pervius callis sit, ut ad sublime tam citò possit pertingere. Primas literarum classes, medias tandem, tum reliquas, veluti scælas quædam & terat, & notas sibi reddat oportet, ut ad culmen quisquam enitatur, Quodsi id consecutus etiam fuerit, illud adhuc restat, ut superiores illas Musas à limine primum salutet, & in vestibulo sedium illarum novus hospes nonnihil hæreat, donec referato sibi ad sacrum illum Musarum Senatuum aditu, eas sibi familiares & domesticas usu & exercitatione aliquot saltem annorum reddat, paremque illis doctrinæ & copiam & laudem tandem consequatur. Graue est A. O. omne, ut ajunt, principium, & paulatim summa esse petenda, justis rerum æstimatores monent. Tenellæ sunt hæ discantium plantæ
quas

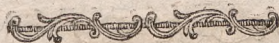
quas etsi vetusto illi, succisæ olim fertilissimæ arboris trunco inserimus, opus tamen habent, ut ei primùm concrevant, & perfectorum Magistrorum curâ ac industriâ diutius nonnihil foveantur, donec in ramos & folia diffusæ, novos & maximos, quos expectatis, eosque perennes fructus afferant.

Neque hoc ita à vobis A. O. intelligi volo, ut hac expectatione in progressu juventutis literario diu frustremini. Facile est ad suprema eniti, si, qui & iter monstrant, & lassis opem ferant, optimi adsint duces. Facile plantæ in arbores excrescunt, si industrios, qui eas fecundissimo scientiarum rore perfundant, Magistros nanciscantur. Tales viros cum habeatis; (quò facilius, & maturius, illi efficere id, quod à vobis expetitur, possint,) facite, ut, quod illi à vobis vicissim expetunt, & sperare, & consequi ipsis liceat; Vestram nimirum gratiam, vestrum amorem & benevolentiam erga se maximam.

Nam si optimos in Patriâ cives habere desideratis, Scientiarum profectò, quibus ii tales effici possint, & studium, & amorem vobis inesse debere maximum, facile colligetis. Si Optimi & felices esse cupitis, eos, qui ad bonum & felicitatem publicam consequendam facem præferunt, omni, quâ potestis maxima, benevolentia complectimini. Felicia illa Regna esse dicitis, ubi aut Philosophi regnant, aut Reges philosophantur: non ignoro equidem à sapienti Magistratuum gubernatione publicam pendere felicitatem; at illud etiam scio quòd, ut gubernare bene ac sapienter Magistratus possint, à Doctoribus & Præceptoribus suis, qui gubernandi scientiam docent, hoc ipsum habeant. Utque ad Reipublicæ subsellia possint accedere, testimoniis Academiæ & Universitatum, quæ eorum facultati suffragentur, passim, atque utinam semper, nitantur. Quodsi itaque florentis Reipublicæ signum est, si à sapientibus gubernetur, erit profectò illud maximum, si illi ipsi, qui artem sapienter gubernandi docent, & florentes sint, & in amore ac honoribus habeantur. Non est novum A. O.

quod contendimus, sed pæne proprium ac commune Academicis. Quorum plurimi, ob solam doctrinæ prærogativam, civilibus Magistratibus & honoribus ornari promeruerunt. Horum omnium, studium ac patrocinium Regum ac Principum erga Academicos, uti pristinum sic perenne, maximo nobis documento est. Non video cur exterorum exempla commemorem, ubi domestica se se offerunt. Quid invictissimi illi Reges SIGISMUNDUS AUGUSTUS, STEPHANUS BATHOREUS, LADISLAUS quartus, JOANNES CASIMIRUS, quid Optimi sui que simillimi duo AUGUSTI egerint, quibus gratiis, honoribus, privilegiis, immunitatibus Academiam hanc ornaverint & auxerint, ex oratione ante me instituta jam didicistis. Quid Regum optimorum ad exemplum compositi optimi Cives, opum ac facultatum ad literarum incrementum contulerint, vel ipsi isti parietes fumosis Majorum nostrorum imaginibus spirantes loquuntur. Quid æmulus virtutum majorum suorum Regum optimus ac sapientissimus, idemque literarum cultor & eximius & maximus STANISLAUS AUGUSTUS, non modo ad huius Academiæ, verum etiam ad totius Reipublicæ literariæ bonum ac decorum, indies conferat, videtis, & me tacente intelligitis. Si modò hic tacere possum, ubi vox, grati animi interpres, sponte sese è pectore proripit ac erumpit? & jucunda semperque recens Regalis munificentiae memoria ingrati animi culpam reformidat? Quantum igitur potero voce contendam, ut omnes, quotquot hic adestis, hoc quod dicam, exaudire possitis: STANISLAUS AUGUSTUS Rex Dominus noster clementissimus me à puero quidem literis deditum, & cum aliqua hominum approbatione in iis versatum, sed injuriâ temporum, rude jam, ut arbitrabar, donatum, sui Paterni amoris ac Regalis gratiæ plenissimis datis ad me literis, in eandem arenam denuo revocavit, Regio patrocinio firmavit ac stabilivit, oblato dein annulo, venerandam sui oris Augusti imaginem præferente, me arctius Musis devinxit, easdemque mihi in
pet-

perpetuum despondit, atque hac Regiæ beneficentiæ, meique amoris ac venerationis tessera immortalis, (prout disertissimus Regiæ voluntatis interpres, hujus ævi Literatorum facile Princeps, à me vero omnibus titulis colendus frater meus, suo elegantissimo carmine (a) est profecutus) ad tenendum in stadio literario cursum calcar addidit.

Hic cum clarissimi Viri Fratris mei mentionem facio, duo mihi, singularibus celebrium oratorum encomiis relinquenda, non tamen penitus à me reticenda, in mentem veniunt. Alterum: quàm utile & gloriosum Patriæ esse possit vel unius viri acre ingenium cum assiduo labore conjunctum, ubi semel Regiis favoribus & beneficiis fuerit incitatum atque inflammatum; alterum: quanta spes viris doctis, faciendæ olim fortunæ suæ, nominisque illustrandi, in Rege doctissimo ac liberalissimo affulgeat.

Agite igitur A. O. & Regum conciviumque vestrorum exempla secuti; simili benevolentia studiisque Academicos prosequi non dedignemini. Duros illi labores & sudores pro juventutis institutione exhauriendos ex animo offerunt, & Patriæ civiumque felicitati jam jam consecrant; vos modò, in eorum virtute & doctrina, Regis sapientissimi & doctissimorum virorum, qui formandæ juventuti cum potestate præsent, exemplo inducti, omnem fiduciam reponite, & contra præjudicatas opiniones ac temeras obtrectantium voces eos strenuè defendere, atque, quod mihi maximè dicendum, & a vobis expetendum, restat, ipsis artibus ac scientiis in hac Vniversitate explanandis confidere velitis.

Erunt enim profectò, utinam falsus augur sim, nonnulli, qui novitate quarundam scientiarum & artium, veluti solis suborti radiis, lippientibus adhuc è somno oculis perculsi, eas vel ideo tantùm, quia novæ sunt, non satis, ut par est, æstimare; vel, quod durius est, iis obniti, aut ancipiti animo & oculo respicere; aut denique quod perniciosissimum est, mentes & studia ju-

(a) Videatur Ode XI Lib: IV. Illi Adami Narulzewicz, Episcopi Coadjutoris Smolen: Notarii M. D. L. cum annulum a Serenissimo Rege mihi donatum, redderet, scripta.

ventutis ab iis avertere, manumque discentium, ferulæ, ut ajunt, Præceptorum subducere, non verebuntur.

Timenda sunt hæc A. O. æquè ac dolenda, atque in ipso fonte, unde pestis ista literarum manare posset, obstruenda sunt. Duas ego causas hujusce mali, ut mihi quidem videtur, esse intelligo. Alteram: fœcundam illam vitiorum matrem, ignorantiam; invidiam erga literatos alteram. Quodsi doctissimorum Virorum gloriæ quis invidet, non tam refutatione nostra, quàm miseratione potius, si non contemptu, dignus sit oportet. Si ignorat, à nobis, vel brevissimè instruatur, est necesse.

Quid verò in hac nova studiorum ratione sit, quod animum cujusquam avocare aut alienare possit, non video. Eadem est omnino, quæ in celeberrimis Europæ Academiis præscribi & usurpari solet. Ecce igitur ista studiorum ratio, quæ, nisi illic novis indices sapientissimorum virorum inventis instauraretur atque ornaretur, vetus jam & obsoleta dici debuisset, vestros hic quadam inaudita novitate animos terret? Et cum florere apud vos literas, pariter ac in illis Academiis florent, desideretis, eam literarum normam respicitis, quàm illæ fecutæ, uberrimos, metu novitatis non obstante, civibus suis fructus afferunt? Quid si nec nova hæc, quæ docenda aggredimur, nec aliunde advecta, sed intra gentis nostræ fines, atque in sinu patrio nata, &, ut ita dicam, educata esse videritis? Repetite, quæso, paulò superioris ætatis memoriam, & literaria veterum monumenta in tenebris & cineribus fortè abdita ac oblivione sepulta eruite, atque in lucem proferte: & cognoscetis profectò, earum, quas novas & extraneas dicimus, majores nostros artium & scientiarum parentes fuisse, eas fovisse, coluisse, magnificæ incrementis auxisse, atque sic cultas & auctas, veluti pulcherrimam ac opulentissimam hæreditatem, cujus hodie possessionem inimus, testamento quodam nobis reliquisse. Infinitus essem si hujusmodi, plena dignitatis & antiquitatis monumenta, aureæ præsertim illi-

us sub SIGISMUNDO AUGUSTO, HENRICO VALESIO (b),
 STEPHANO BATHOREO (c), SIGISMUNDO III. literarum æ-
 tatis, singillatim recensere, & vestræ mentis obtutibus subijcere
 perfequerer. Nihil itaque de eorum scriptis celeberrimis ac admi-
 rabili variarum cognitione scientiarum, Historiæ scilicet naturalis,
 Physices, Matheos, tum Medicinæ, Rei agrariæ, Theologiæ,
 Jurisque Civilis ac Ecclesiastici, tum Philosophiæ Politicæ ac Mo-
 ralis, sacræ & profanæ Historiæ, solutæ itidem ac ligatæ Eloquen-
 tiæ, quibus rem literariam in hoc regno illustrârunt, gloriamque
 gentis suæ quâ latè patet orbis literatus propagârunt, nihil in-
 quam in præsentiarum dicam.

Sola eruditissimorum quorundam Virorum, ut mille prætere-
 am alios, nomina, veluti: *Potocci, Zamoyscii, Lubomirscii, Lubien-*
scii, Opalinscii, Osolinscii, Sulikovii, Maximiliani Fredro, Morstynii,
Poninscii, Piascii, Hofii, Varssevicii, Kochanovii, Sarbievii, Klonovii,
Tvardovii, Otsinovii, Inestii, Kmiciii, Nicolai Rey, Simonidis, An-
dræ Kanon Roxolani, Chroscinii, Petri Skarga (d), Vujecii, Ori-
chovii, Gornicii, Cromeri, Dlugossii, Bielscii, Vargocii, Ryvocii,

F

Koja-

(b) Sigismundo Augusto Rege defuncto cum Legati è Polonia, Henricum Valesium ad Thronum deposcē-
 tes, Parisios venissent, eorum excellentem doctrinam, & summam eruditionem, variarumque lin-
 gvarum perfectam notitiam univèrsa Gallia admirata est. *Solignac Histor. Polon. Tomo V.*

(c) Cum Marcus Antonius Muretus à Stephano Bathoreo proposita mille quingentorum aureorum in an-
 nos singulos mercede, ac spe Sacerdotii, ex quo non minùs quingentòs annuos aureos nummos
 caperet, in Poloniam vocaretur, amico suo Paulo Sacrate de hac re scribens, de Polonis sic ait: Ma-
 gna mihi, Sacrate, cum permultis Polonis familiaritas, magnus usus, magna necessitudo fuit.
 Semper eos expertus sum bonos viros, rectos, simplices, apertos, humanissimos præterea, & pro-
 pe omnes eo vitæ cultu, ac munditia, quæ ad elegantiam potiùs, quàm ad ullam barbariem ac-
 cederet. Nugæ istæ sunt hominum, eos, qui adulari, & fallere & aliud loqui aliud cogitare nesciunt, bar-
 baros vocantium. Utinam nos eo modo barbari essemus! utri vero barbariores sunt, nati in me-
 dia Italia, quorum vix centesimum quemque reperias, qui latinè aut græcè loqui sciat, aut li-
 teras amet? an Poloni quorum permulti, & earum linguarum utramque perfectissimè callent, &
 ita literas ac liberales disciplinas amant, ut in eis tempus omne consumant? olim illi fortassis as-
 peri ac barbari fuerunt, hoc quidem sæculo, vereor, ne ad nos barbaries, ad illos cultus & splen-
 dor vitæ, & eruditio atque humanitas, mutatis sedibus, commigrârint. *Epist. Lib. 2. Epi. LXVI.*

(d) Theologus, Historicus, Orator celeberrimus, primus Academiæ Vilenfis Rector.

Kożalovicū, Syrenū, (e) Rzaczynscii, (f) Petricū, (g) Petri de Crescentiis (h) Copernici, Hevelii, Siemienovicū, Solscii, Bosgravii, (i) Krigerū, (k) Tylkovū, (l) Vyfocū, Goslicū, Rescū, Cnapū, Bzovū, (m) Herbestū, Sokolovū, Starovolscū, Falisovū, Sakkū, (n) sola, inquam, Eruditissimorum Virorum nomina, totidemque literarum numina recensuisse sufficiat.

At hæc est rerum omnium humanarum vicissitudo atque infirmitas, ut, vel brevi durent, vel ipsa temporis diuturnitate ad summum perfectionis apicem evectæ, paulatim mole ruant sua, ac oblivioni mortalium dentur adeo, ut nullum brevi, aut tenue admodum vestigium memoriamque sui relinquant.

Quod si cæteris rebus, literis certè accidere minimè debuisset, quæ cum alia omnia posteritati transmittere soleant, ipsæ profectò ætatem omnem ferre deberent. Secus tamen A. O. accidit, atque iisdem, quibus Literarum Parentes & cultores, literæ cineribus per sæpe tumulantur; è quibus tandem excussæ & veluti ab inferis revocatæ, quæ Majoribus fuere familiares & domesticæ, posteris alienæ & peregrinæ esse videntur.

Quod si sunt quædam artes & scientiæ, quas patriæ Juventuti proponimus, quæ vel postiliminio revocatæ, vel certè nostris in oris omnino sunt adventitiæ, eas tanquam publicæ felicitatis præcursores & nuntias hospicio nostro avidi excipiamus, atque etiam civitate donemus, ut, cum illas Patriæ felicitas fuerit consecuta,

quæ

-
- (e) Historiæ Naturalis scriptor celebris, Doctor & Professor in Academia Cracoviensi ab Hallero clarissimo hujus ævi Botanico mirifice laudatus.
- (f) Histor: Natur: apud exteras etiam nationes satis clarus.
- (g) Philosophus & Medicus celebris.
- (h) Histor: Natur: ac Rei Æconom: scrip:
- (i) Anglia oriundus, Stephano Bathoreo regnante in Academia Vilnensi Professor Matheseos.
- (k) In Academia Vilnensi Professor Matheseos.
- (l) Primum in Academia Vilnensi, tum Pragensi, illuc invitatus, Philosophiæ ac Matheseos Professor.
- (m) E familia Dominicanorum in vario scientiarum genere, innumeros penè eosque utilissimos scripsit Libros.
- (n) Philosophus Politicus, egregium scripsit Librum de scopo Reipublicæ Polonæ.

quæ nunc novitate terrent, consuetudine & utilitate ac mira cum patriis legibus & institutis consensione tandem placeant.

Dulces hos utilissimarum scientiarum & artium fructus, si quis est, qui vel non satis perspiciat, vel quasi è longinquo adhuc positos esse autumet, ad fontem is, ipsasque venas unde decurrunt, & scopum etiam quò collimant, propius accedat oportet; tum puritatem ac salubritatem earum, suspensò præoccupatæ mentis judiciò, cominùs contempletur, & exploret. Nec aures tantum aïs, quæ vulgò de literis temerè effutiuntur, sed ipsis literis animum adhibeat, easque intus, ut ajunt, ac in cute perscrutari conetur; neque ex adscita aliorum opinione, sed ex sua sententia, de utilitate earum & fructibus statuatur; eos profectò neque ita abstrusos, nec ita à nobis distitos, ut rebatur fortè, esse intelliget. Gemmæ sunt, sed suis adhuc conchis involutæ, quæ labore Præceptorum propediem evoluentur. Adamantes sunt recens è terræ visceribus eruti, brevi docentium limâ poliendi. Nucleus sunt juventuti propositus, sed duriore adhuc cortice inclusus, quem ubi illa semel adminiculo Magistrorum fregerit, pulcherrimam scientiarum & artium Iliadem inveniet, cujus odore & sapore suavissimo perfusa ac delibuta, verum illum tandem, ac genuinum literarum gustum, quem tantopere in civibus desideramus, concipiet imbibetque.

Superi his faveant fortunentque, hic verò labor, hoc opus, quod vestrà A. O. præsentia & benevolentia freta Universitas hæc auspiciatur, assiduum quotidianumque erit.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is mostly obscured by the paper's texture and discoloration.

PROSPECTUS
LECTIONUM. U K Ł A D
L E K C Y I.

Partitio & Ordo hujus Prospectus, & Ratio studiorum, veteri hujus Universitatis consuetudine præscribi solita, à quovis Professore tenenda, sequens erit.

Porządek Nauk y sposob dawania Lekcyi, dawnym w tej Akademii zwyczajem dla Nauczycielów przepisywany, na ten Rok, będzie następujący.

THADEUS KUNDZICZ AA. LL. & Philosophiæ Doctor, Collegii Physici V. Secretarius, pro Matheseos applicatæ Professore, diebus Martis, Jovis, & Saturni horis matutinis, præleget spatiò currentis anni completum Mechanicæ Tractatum, comprehensus, quidquid necessarium, ac usui humano, & vel maximè Physicæ accomodatum hac Matheseos parte continetur.

Atque ut ordine suo, suaque methodo cuncta procedant: præmissis, quæ in prologomenis tractantur de motu in genere, ejusque affectionibus, & variis speciebus, de usitatis apud Mechanicos expressio-

Bibl. Jag.

TADEUSZ KUNDZICZ Nauk Wyzwolonych y Filozofii Doktor, Collegii Physici V. Sekretarz, zastępujący miejsce Nauczyciela Matematyki stosowaney, we Wtorki, Czwartki, y Soboty z rana, w przeciągu całego terażniejszego Roku, przeloży zupełną o Mechanice naukę, zabierając to wszystko, cokolwiek do potrzeb, y wygod ludzkich, a szczególnie do Fizyki stosującego się w tej Matematyki części zamyka się.

Aby zaś wszystko szło wedle należącego rozkładu y porządku: uprzedziwszy naukę, jaka się na wstępie dawać zwykła o Ruchu, w powszechności, jego odmianach, y rozmaitych rodzajach, o właściwych Me-

G

nibus,

nibus, de principiis & axiomatibus, quibus demonstrationes Mechanicæ innituntur, de diversis corporum speciebus, eorumque generalibus proprietatibus, de virium, seu potentiarum denominationibus, totum Mechanicæ cursum quatuor sectionibus complectetur.

Harum primâ, de motu rectilineo, reali, simplici, & uniformi; de motu composito, absoluto & relativo; de motu rectilineo uniformiter accelerato, five de lapsu libero Corporum & eorum descensu per plana inclinata: singula rigorosè demonstrando, ad calculum reducendo, & formulas inde generales, quæ usui inserviant, eruendo, est tractaturus.

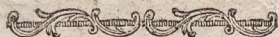
Alteram sectionem obtinebunt ea, quæ de conflictu directo & obliquo corporum habentur, ubi regulæ pro concursu corporum tam perfectè elasticorum, quàm non elasticorum, quæ in easdem, vel oppositas plagas moventur, ex certis & indubitatis principiis deductæ,

mechanikom wyrazach, o początkowych prawdach, na których Mechaniczne dowody zasadzają się, o wielorakich Ciał gatunkach, y ogólnych onych własnościach, o siłach na koniec, y rozmaitym onych mianowaniu &c. całą Mechaniki Naukę we czterech zamknie Podziałach.

W pierwszym wytłumaczy, y gruntownemi stwierdzi dowodami to wszystko, cokolwiek należy do ruchu prostociągłego, rzeczywistego, nieskładanego, y jednokształtnego; do ruchu składanego, względnego, y niewzględnego; do ruchu prostociągłego jednokształtnie przyspieszonego, czyli do spadku Ciał wolnego, y po płaszczyznach nachylonych &c. A z tego wszystkiego, za pomocą rachunków, do wielu użytków zdadne, a w sobie ogólne wyprowadzi formuły.

W drugim podziale umieści naukę o wzajemnym ciał uderzeniu się, tak prostym, jako ukośnym, podając ku temu względem sprężystych, y niesprężystych ciał, w te same, lub przeciwnie strony zmierzających, prawidła na pewnych, y niewątpliwych prawdach zgruntowane, któreby y do Fyzi-

Phyfi-

Phyficis experimentis & quotidiana praxi applicandæ statuentur.

Tertia deinde sectione de iis, quæ ad Staticam referuntur, acturus, quidquid habetur de æquilibrio generatim, & præcipue in Machinis; de Machinis simplicibus in genere, & de unaquaque in specie, uti de *Velle* ejusque diversitate, de *Trochlea*, & *Axe in Peritrochio*, de *Plano inclinato*, & ponderibus ope funium sustentatis, tum de Machinis compositis: de *Cuneo*, & *Machinis rotatis*, de *Cochlea solida, cava, & infinita*, atque de varii generis *Polyspastis*; totum id luculenter exponet, & demonstrabit, singularumque Machinarum usum, apparatus, constructionem & applicationem indicabit. Deinde de affricu aliisque obstaculis & incommodis, quæ in usu Machinarum occurrunt, earumque effectus diminuunt, & quænam eorum ratio in calculis habenda sit, tractabit.

Postremum de momento, centro gravitatis, & methodo utrumque determinandi, de proprietatibus centri gravitatis, ejusque motu, ac denique de Corporibus, in, & extra

zycznych doświadczeń służyły, y w codziennym życia obchodzie użytecznemi były.

Trzeci Podział będzie o tym, co do *Statyki* właściwie należy: mianowicie o równo-ważności ogółem, a osobliwie w *Machinach*; O *Machinach* w powszechności, y o każdej szczególnie, jako to: o *Dragu* y jego rozmaitych gatunkach, o *Klubie*, y *Kafarze*, lub *Ergacie*, o *Płazczyźnie* pochyłej, y o ciężarach przez powrozy utrzymywanych; Toż o *Machinach* składanych: o *Klinie* y *Machinach* *Koło-wrotnych*, o *Szrubach*: wypukłej, wklęsłej, y bez końca; Także o różnych rodzajach *Polyspastów*; Wszystko to się dokładnie opisze, y wytłumaczy, oraz każdej z osobna *Machiny* użytek, skład, y zastosowanie do potrzeb przeloży się. Potym o *tarcii*, oraz innych zawadach y przeszkodach, jakie w użyciu *machin* zachodzą zmniejszając onych siłę, y jak na nie względ w wyrachowaniu siły mieć należy, mówić się będzie.

Na koniec o momencie y *Centrze* ciężkości, oraz o sposobie obóyga determinowania, o własnościach tego *Centru* y jego odmianach, toż o *ciach* upadkiem grożących, y *bezpiecz-*

lapsus periculum constitutis, differet. nie stojących, da się nauką.

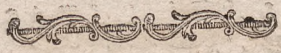
Quartam verò & ultimam sectionem, ea, quæ ad Dynamicam spectant, occupabunt; ubi prætermittis subtilioribus motus curvilinei perquisitionibus, quæ Geometriæ & Analyseos maximè reconditæ opem requirunt, præcipua tantum, quæ in his motibus spectanda sunt, duce semper clarissimo Viro *de la Caille*, tractanda suscipiet. Hinc primò de origine, proprietatibus, & principiis generalibus motuum, qui fiunt in lineis curvis, disquiret; tum de motu ex vi primitus impressa, & actione gravitatis oriundo differet; subsequenter deinde ea, quæ de motu rotationis & oscillationis habentur; postremò de pendulis compositis, de motu penduli simplicis in Cycloide: ubi de generi & proprietatibus Cycloidis multa animadvertenda, & usui applicanda proponentur.

JOSEPHUS MICKIEWICZ AA. LL. & Philosophiæ Doctor, Physicæ Experimentalis publicus Professor, prælecturus Tractatum Physices universæ, duce Clarissimo Viro *Petro*

Czwarty zaś y ostatni podział zabierze Dynamikę, gdzie opuściwszy głębsze szperania o ruchu w liniach krzywych, do czego by Geometria y Algebra bardzo wysoka wpływać musiała, co szczegulnieyszego tylko względem tego ruchu uważać się może, to za przewodnictwem sławnego *Xiędza de la Caille* uczniom swym przetoży. Anaprzód mówić będzie o początku, własnościach, y powszechnych regułach ruchu w liniach krzywych; powtóre o Ruchu z siły pierwotnie wrazoney, y z działania ciężkości pochodzącym; potrzenie o ruchu koło-tocznym, y kołysnym; naostatku o wieszadłach, czyli Pendulach składanych, i o ruchu w Cykloidzie wieszadła nieskładanego; gdzie o pierwotnym jey składzie y własnościach wiele uwag poda, y sposob zastosowania w potrzebie ukaże.

JÓZEF MICKIEWICZ Nauk wyzwolonych y Filozofii Doktor Fizyki Experimentalnej Nauczyciel, w każdy Poniedziałek, Szrodę y Piątek zrana Lekcye całego kursu Fizycznego

Mu-

Muschembroek præmissis primùm dawać mający, za przewodnictwem breviter iis, quæ de objecto Physi- sławnego Fizyka Piotra Muschem- ces, & regulis philosophandi in bröeka, krótką naprzód przeloży na- prologomenis exponuntur, nec non ukę o właściwym celu Fizyki y pra- de methodo illa felicissima in eru- widłach, których trzymać się należy chcącemu wydoskonalić się w tey nau- endis abstrusissimis naturæ proprie- ce, tudzież o szczęśliwym owym spo- tatibus à Clarissimo Newtono tra- sobie dociekania najszybszych wła- dita, atque ab eodem Philosophiæ sności natury, podanym od najsław- parente, aliisque sagacissimis arca- nieyszego z Fizyków Newtona, y rów- norum naturæ investigatoribus o- nie od niego jako y od drugich prze- ptimo semper successu adhibita; myślnych badaczów tajemnic natury tractabit de generalibus corporum zawsze szczęśliwie używanym. Ob- proprietatibus, videlicet: de Ex- szerniej potym traktować będzie o- tentione, Divisibilitate, Figura, powszechnych ciał wszystkich własn- Soliditate, Porositate, Compressi- ściach, jako to: o ich rozciągłości, bilitate, Duritie, Mollitie, Flexi- podzielności, kształcie, miąższości, bilitate, & Elasticitate; ita, ut dziurkowatości, giętkości, twardości, profcriptis omnibus hypothesibus, miękkości, gibkości, y sprężytości; id solùm Auditoribus suis propo- w których przekładaniu nie wcho- nendum suscipiat, quod per accu- dząc w roztrząsanie żadnych do- ratas Phænomenorum observatio- myśłów y pozornych systematów Fi- nes, & experimenta, de industria, lozofskich, same tylko istotne pra- destinatosque in fines capta, certum- wdy, na pilnym y dokładnym fe- indubitatumque est, atque ad no- nomenów obserwowaniu, oraz na do- vas eorundem corporum proprieta- świadczeniach umyślnie czynionych- tes detegendas, & artefacta perfic- ugruntowane objaśniać będzie; ienda utilius esse viderit.

Post

izby każda z nich należycie docieczona y doświadczeniemi utwierdzona, do odkrycia innych jeszcze nieznanomych, albo do poprawienia wad niektórych, w sposobie życia pospolicym znajdujących się, albo naostatek do ulepszenia rzemioł y rękodziel przydać się mogła.

Post hæc aget de variis Machinis in Mechanica, Hydrostatica, Hydraulica, Optica, Catoptrica, Dioptrica adhiberi solitis, ac simul indicando earum meliorem, simplicioremque Mechanismum, nec non commodiorem usum, ea tantum explanabit, quæ a multis Physicis, solis experimentis, absque subsidio Matheos applicatæ demonstrari solent: theoriâ harum Physicæ partium Professori Matheos applicatæ integrâ ad tractandum relicta; ipse, quæ generales corporum omnium, eadem etiam particulares quatuor Elementorum proprietates prosequetur methodo. Ac imprimis proprietates aquæ, pro ejus triplici diverso statu, fluiditatis, vaporum, & glaciei, totidem diversis sectionibus experimentorum adminiculò comprehendet. His Tractatum de

W tym sposobie zakończywszy rzecz całą o powszechnych ciałowszych własnościach, przystąpi do traktowania o machinach różnych, Mechanicznych, Hydrostatycznych, Optycznych, Katoptrycznych i Dioptrycznych; pokazując jaki jest każdej z nich w szczególności koniec, do którego ma służyć, jaki jest onych nayprostszy y naytaczniejszy mechanizm, jak którey nayprzyzwocięcy do zamierzonego celu użyć, y jakie są każdej własności; co wszystko doświadczeniemi stwierdzi. Teoryę zaś tych części Fizyki całą zostawi Nauczycielowi stosowanej Matematyki. Postąpię potym do czterech Elementow, których własności szczegulne tymże sposobem przeloży, którego w przekładaniu powszechnych używał. A naprzód własności wo-

calore & frigore, ac de modo utri-
usque intensiōem vel remissionem,
ope Thermometrorum, cognoscen-
di, & cum aliorum observationibus
comparandi adjunget. Tum pro-
prietates ignis quatuor diversis Se-
ctionibus examinabit, quarum pri-
mā aget de ejus natura & propa-
gatione, ubi tradentur faciliores
modi obviandi incendiis. Secunda
edocebit modos varios excitandi
ignis; ubi etiam de Phosphoris,
fermentationibus calidis, lentibus
ustoriis & speculis parabolicis a-
getur. Tertia discutiet varios effe-
ctus in corporibus dilatatis, lique-
factis, ebullientibus, & flammam
concupientibus; ubi de Pyrometro
tam antiquo complicato, quā mo-
derno ad simpliciorē mechanif-
mum reducto tractabitur. Quarta
denique ostendet modos intendendi
& remittendi actionem ignis, ubi
examinabuntur fornaces tam cale-
factoriæ, quā etiam aliæ variis
artibus inservientes, & quid eis
addi possit, ut minor quantitas
combustibilium majorem effectum
producat, ad mentem & experien-
tiam celebriorum quorundam Chy-
micorum & Metallurgorum demon-
strabitur.

dy przed się weźmie, względ mą-
jąc na trojaki stan oney, to
jest: płynności, waporów, i lo-
du; rzecz tę całą experimentami
dowodzić się mającą, we trzech
rozdziałach zamknie; gdzie tak-
że przyłączy traktat o ciepłe y
zimnie, oraz o sposobie poznawa-
nia za pomocą Termometrów tę-
gości mniejszey, lub większey o-
bóyga, y porównywania z ciepłem,
lub zimnem innego czasu, albo na
innym miejscu doświadczonym. Po
tym własności ognia we czterech
rozdziałach uważane będą. W
pierwszym z nich rzecz będzie o
naturze y szerzeniu się ognia, gdzie
też łacnieysze sposoby zabiegania
pożarom podane będą. W dru-
gim o różnych sposobach wskrze-
szenia ognia, gdzie także o Fos-
forach, fermentacyach gorących,
o szklach zapalających, o zwier-
ciadłach parabolicznych nauka bę-
dzie. W trzecim o różnych skut-
kach ognia widzieć się dających
w ciałach rozpostrzenionych, sto-
pionych, y wrzających; także o Py-
rometrach konstrukcyi dawnieyszey
niewygodney, y terażnieyszey znacz-
nie ulacnionej traktowano będzie.
W czwartym naostatek o sposobach

natężenia, lub zmniejszenia mocy ognia nauka się poda, gdzie examinowane będą piece do ogrzewania izb, y do różnych rzemioł służące; a coby w nich poprawić należało, iżby z mniejszym kosztem skutek większy sprawować mogły, to z doświadczenia y teorii najsławniejszych Chymików i Metallurgów będzie pokazano.

In tractatu de proprietatibus terræ, factâ ejus divisione in partes fertiles & steriles, prima sectione tractabit de principio vegetationis, de causis eam efficientibus vel saltem adjuvantibus in diversis generibus terrarum fertilium. In secunda verò explanatis proprietatibus Magnetis, reliqua Professoribus Historiæ naturalis & Chymix in Mineralogia & Metallurgia fufius tractanda relinquet. In tractatu de aëre, explanatis proprietatibus aëris naturalis, factitii, fixi, mephitici, inflammabilis &c. de Atmosphæra differet, & argumentis illi affinibus: uti de sono & ejus propagatione, de meteoris, aërisque atmosphærici statu Barometris observari solito, ubi structuram & usum hujus instrumenti adjunget. Postremò de Theoria Electricitatis

W Traktacie o własnościach ziemi, uczyniwszy podział na części jej żyźne y nieurodzajne, w pierwszym rozdziale mówić będzie o przyczynach wzrostu sprawujących, albo one mu pomagających, w różnych gatunkach ziemi żyźney. W drugim zaś przelożywszy własność magnesu, rzecz całą o Kamieniach, Mineratach i Kruszcach, Nauczycielom, Historii naturalney y Chymii do traktowania zostawi. sam zaś experymentami dowodzić będzie własności powietrza wolnego, w ciałach od natury zamkniętego, zepsutego, zapalnego y t. d. Daley postępując examinować będzie własności powietrza Atmosferycznego, przydając Traktat o dźwięku, o jego rozchodzeniu się po powietrzu, y o tym czuciu, które sprawuje w uszach; nadto o różnych odmianach Atmosfery za pomocą Ba-

folis Phœnomenis tam in atmos-
phæra, quam in variis corporibus
constanti lege observatis, stabilita,
tractaturus est; ubi modos vitandi
fulmineos effectus suppeditabit.

Pro Opificibus verò diebus Do-
minicis & Festis, ex Elementis A-
rithmeticæ, Geometriæ, Mechani-
cæ explanabit ea, quæ & usui eorum
quotidiano, & captui maximè ac-
commodata judicabit.

ANDREAS STRZECKI SACRÆ Theo-
logiæ Doctor, Præses Collegii Phy-
fici, Regius Astronomus, & Astro-
nomiæ Publicus Professor, quo vis
die Mercurii & Veneris horis po-
meridianis suum tractatum præle-
get, in quo præmissis iis, quæ vete-
ris Astronomiæ historiam, ejusque
apud varias nationes culturam atti-
nent, primùm de illius utilitate in
vita humana differet, variaque indi-
cabit commoda, quæ ex Astrorum
scientia in Religionem & Politiem
in Geographiam, commercium &

rometrów dostrzeganych. Gdzie też
Mechanizm, należyte używanie
y różne pożytki tego instrumen-
tu okaże. Naostatek Teoryę Ele-
ktryczną, na samych Fenomenach,
tak w Atmosferze, jako też w ka-
żdym ciełe statecznie postrzega-
nych ugruntowaną, doświadczeniami
utwierdzać będzie, przydając naukę
o sposobach ustrzeżenia się szkodli-
wych piorunu skutków.

Rzemieślnikom zaś w dni Święte
y Niedzielne początki Arytmetyki,
Geometrii y Mechaniki dawać bę-
dzie, stosując się do ich kunsztu, o-
choty y potrzeby.

ANDRZEY STRZECKI S. Theologiæ
Doktor, Collegii Physici Prezydent,
Astronom J. K. Mci y Astronomii pu-
bliczney Professor, w każdą Srodę y
Piątek po południu, Lekcyę swoje da-
wać będzie: na których po history-
cznym opisaniu dawney Astronomii, y
jej u różnych narodów wzroście y
wydoskonaleniu, traktować naprzód
będzie o pożytkach tey nauki wpły-
wających w potrzeby życia ludzkie-
go, oraz o rozmaitey pomocy, którą
z znajomości biegów niebieskich Re-
ligia, Policya, Literatura, Nawig-

Agriculturam derivata sunt, & hodie dum derivantur; tum evolvet præcipua veterum inventa, & quibus gradibus mens humana ad sublimem Astronomiæ theoriam efformandam pervenerit, indicabit: adjecta denique de Sphæræ origine & usu, deque Trigonometria Sphærica sufficiente doctrina, aggredietur mundi systema methodò captui Alumnorum accommodatissima, in quo exponendo, dabit operam, ut motus cœlestes perspicuè, quantum fieri poterit, explicentur, & Phænomenorum inde orientium rationes reddantur, eorum vel maxime, quæ paucarum in Geometria propositionum subsidio intelligi possunt: ubi verò Alumnos suos sufficiente cognitione instructos viderit, de temporis partibus seu Calendario, item de Gnomonica brevem subministrabit Tractatum; tum priore resumpto, de legibus motûs planetarum primariorum circa solem, & secundariorum circa suos primarios, de Phænomenorum cœlestium varietatibus prout vel e centro motûs, vel e diversis systematis solaris, aut terræ punctis conspiciuntur, de Cometis

gacya, Handel, Geografia y Rolnictwo *zawsze odbierały y dotąd odbierają; wyliczy potym y objaśni osobliwsze dawnych wynalazki, oraz jakiem stopniami rozum ludzki do utworzenia wysokiey Astronomiczney Theoryi przyszedł, przełoży, y ukaże. Toż oświeciwszy uczniów wiadomością o początkach Sfery y jey użyciu, takż dokładną nauką o Trigonometryi Sferyczney, przystąpi do wyłożenia Systema świata w sposobie uczniom nayzdatnieyszym, starając się zawsze, żeby tak biegów niebieskich natura, jakoteż z nich wynikających Fenomenów przyczyny, te zwłaszcza, które bez zawiley Geometryi mogą być zrozumiane, naydokładniey tłumaczone y najjaśniey demonstrowane były. Skoro zaś uczniów swoich dosyć zdolnych postrzeże, postąpi do nauki o czasie, czyli o Kalendarzu, gdzie też przyłączy Gnomonikę, w niewielkim obrębie jey naukę zamykając. Potym, znowu przed się weźmie rzecz o biegu Planetów większych, czyli pryncypalnych koło słońca, y mnieyszych koło większych o rozmaitości fenomenów niebieskich, wedle tego, jak one albo z centru biegów, albo z różnych w Systema eorum-*

eorumque orbitis, de stellis fixis earumque motu apparente & reali, deque aliis multis ad Astronomiam spectantibus argumentis in Lectionibus suis differet, hac sibi præscripta lege, ut hoc anno ex omnibus capitibus præcipua delibando, foli Elementari Theoriæ se addicat, ulteriorem illius explanationem, calculos & praxim Astronomicam sequentibus annis profecuturus.

STEPHANUS BISIO Philosophiæ & Medicinæ Doctor, Regis Polonia-rum Medicus & Consiliarius, Collegii Medici Præses, Theoriæ Medicæ & Anatomiae Publicus Professor, diebus Lunæ, Mercurii, & Veneris horis matutinis suas Lectiones instituet, in quibus præmissa brevi tractatu de Medicinæ ortu, progressu, utilitate, atque variis Medicorum sectis, non inhærendo veterum hujus scientiæ divisioni in Physiologiam, Hygieniam, Pathologiam, Semejoticam & Therapeuti-cam, brevior contentus partitione in Theoriam scilicet & praxim, ita suum disponet Tractatum, ut

slonecznym mieysc, lub ziemi punktów widzieć się dają; o Kometach y ich Orbitach, czyli Drogach, o Gwiazdach nazwanych Fixæ, o optycznym y rzeczywistym onych obrócie, oraz o wielu innych do Astronomii ściągających się materyach, w ciągu Lekcyi swoich traktować będzie, w czym sobie zakłada regułę: iż w terażnieyszym roku ze wszystkich materyi celnieysze wybierając, samę szczegulnie początkową Teoryą tłumaczyć będzie, obszernieyszy zaś oney wykład, rachunki, y praktykę Astronomiczną dalszemu zostawuje czasowi.

STEFAN BIZIO Filozofii y Medycyny Doktor, J. K. Mci Medyk y Konsyliarz, Coll. Medici Prezydent, Teoryi Lekarskiej y Anatomii publiczny Professor mający dawać Lekcyę w Poniedziałek, Srzodę, y Piątek zrana, rozpocznie one od krótkiej nauki o początkach Medycyny, pożytku oney, o rozmaitych oraz sektach Lekarzy. Nie wchodząc zaś w starodawny tej umiejętności podział na Fiziologią, Hygienią, Patologią, Semejotykę y Terapeutykę krócej ją rozdzieli na Teoryczną y Praktyczną, y tak swoją rozłoży naukę, iż pod tytułem Teoryi zamknie Fiziologią (z Semejotyką, biorąc ją co

sub titulo Theoriæ, comprehendat Physiologiam (cum Semeiotica, quoad partem, quæ sanitatis signa tradit) in sua distributam capita, quibus primò, complectetur elementa seu corporum principia, usui olim futura ad phœnomenorum, quæ in corpore humano locum habent, explicationes stabiliendas; secundò, structuram corporis humani, hoc est, completum Anatomix cursum, quem explanare conabitur dilucida, quantum fieri poterit, Methodo, adhibitis etiam præparationibus Anatomicis, ut quisque Alumnorum sufficientibus Physicæ & Mechanicæ principiis instructus, admirandam corporis humani fabricam perspiciat, atque intelligat quomodo homo sanus vivat, sufficiatque ad omnes vitæ functiones, quid discriminis sit inter statum sanitatis & ægritudinis; quibus organis & qua arte alimenta in ventriculum deferantur, delata digerantur, digesta per totum corpus distribuuntur, distributa ita transmulentur, ut toti solidorum & fluidorum Systemati propria nutrimenta & incrementa adferant; quo pulmonum mecha-

do części tey, która o znakach zdrowia mówi) na swoje podzielaną artykuły. W pierwszym z tych wyłoży Elementa, czyli pierwsze ciała początki, zdatne w czasie do tłumaczenia Fenomenów w ciele ludzkim postrzeganych. W drugim ukaże skład ciała ludzkiego, to jest zupełną naukę Anatomii starając się onę tłumaczyć, ile być może, jak najjaśniej za pomocą nawet części ciała ludzkiego Anatomicznym sposobem przygotowanych, tak iżby każdy z uczniów umiejący dostatecznie Fizykę y Mechanikę przedziwną ciała ludzkiego fabrykę poznać, y razem zrozumiał, jak człowiek zdrowy żyje, y wszystkie życia odbywa potrzeby, jaka różnica jest między stanem zdrowia y choroby, kędy y jaką sztuką pokarmy żołądkowi dostarczone u nim trawią się, strawione jak się po całym ciele rozchodzą, rozeszle jak się odmieniają rozmaicie, y całego Systema ciała ludzkiego wszystkie części twarde y płynne właściwym sobie sposobem żywią y onym wzrost dają. Jaką płuc sprawą oddychamy, jak się w nas krew toczy, jaką siłą z serca w Arterye pędzona po całym się ciele rozlewa. Do tego przyda krótką
nismo

nifimo peragitur respiratio, qua lege
circulat sanguis, qua vi a corde in
arterias propellitur, atque per to-
tum corpus diffunditur. His addet
de sensuum organis & sensationi-
bus, item de partibus a natura in
utroque sexu generationi destinatis
succinctum tractatum. Tertiò, Ana-
tomix cursu absoluto ad humorum
capita digredietur, & in primis de
sanguine tractabit, a quo omnes in
corpore humano existentes humo-
res sunt derivandi, sive de utili-
bus agatur, qui specialibus desti-
nantur usibus, (ut sunt nutritius
succus, semen, lac, saliva, succus
pancreaticus, bilis, lymphæ &c.)
sive de iis loquamur, qui tanquam
inutiles a tota sanguinis massa se-
gregantur, & per varia corporis e-
muntoria (puta per vesicam, per
alvum &c.) dato tempore foras e-
liminantur. Deinde, sanguinis o-
mniumque humorum in corpore af-
signabilium usibus, secretionibus,
singillatim explanatis: de spiriti-
bus peculiariter aget, quorum no-
mine intelligit subtilissimum liquo-
rem in cerebri & cerebelli organo
secretum, qui motibus quibuscun-
que voluntariis & involuntariis o-

naukę o zmysłach y zmyslnych czu-
ciach; także o częściach w obojey
płci danych od natury do płodu. W
trzecim Artykule nauczać będzie o
rozmaitych humorach, począwszy od
krwi, od którey wszystkie inne w
ciele ludzkim humory początek bio-
rą, tak potrzebne, z którch każdy
szczegulniey użyteczny (jako to so-
ki karmiące, nasienie, mleko, ślina,
żółć, woda &c.) czyli te które jak-
by mniej potrzebne od całej masy
krwi oddzielają się, y przez rozma-
ite ciała otwory (to jest urynę, po-
ry, stolec &c.) w porze pewney od-
chodzą. Naostatek wyłożywszy w
szczegulności naukę o użytku krwi,
wszystkich oraz znanych w ciele ludz-
kim humorów, także o oddzielni y
odmiotach, postąpi do tłumaczenia
o duchach żywotnych. Przez te ro-
zumie się naydelikatniejszy likwor
w mozgu y podmożdżu będący, który
do wszystkich ruchawości bądź
dobrowolnych, bądź niedobrowol-
nych, równie z nerwami nam poma-
ga, y razem jest według powszechnie-
go mniemania czuciow wszystkich
działaczem.

beundis unà cum nervis infervit,
& fenfationum quarumcunque mi-
nisterium effe creditur.

Juxta veterum Physiologiæ divi-
fionem ordo postulasset, ut tracta-
tio de temperamentis elemento-
rum doctrinam exciperet; verùm,
cum temperamentorum essentiam
stabiliat in peculiari quadam par-
tium fluidarum & solidarum pro-
portione, qua totius corporis com-
pages constituitur, Medicinæ Ty-
rones nunquam temperamenta, eo-
rumque differentias ad amissim per-
ciperent, nisi prævio partium hu-
morumque scrutamine; ideoque post
partium quarumlibet & humorum
notitiam, de temperamentis agere
statuit, & si tempus supererit, de
facultatibus & actionibus in gene-
re, earumque diversitate & discrimi-
ne; de actione scilicet vitali,
naturali, & spiritali, meliore, quo
poterit modo, juxta leges Mecha-
nicas & Hydrostaticas ad mentem
Halleri, Morgagni, Walcharengi,
Winslowii, aliorumque celeberrimorum
Authorum differendo, Phy-
siologiæ finem imponet.

*Wedle dawnego Fizyologii podzia-
łu, trzebaby było, aby traktat o tem-
peramentach, nastąpił wraz po nau-
ce o elementach; lecz że zakłada się
temperamentów, istotą na płynnych
y twardych części szczegulney nieja-
kiey proporcji, przez którą cały
skład ciała utrzymuje się, początko-
wi zatym w tey nauce niewyrozumie-
liby dokładnie temperamentów, y nie-
poznaliby onych różnicy, bez poprze-
dniczey o częściach y humorach nau-
ki, przeto dawszy wprzód poznać
wszystkie części y humory, o tempe-
ramentach, natychmiast rzecz mieć
przed się bierze. A jeśliby czasu zby-
wało, o dzielności y działaniu ogul-
nie, o różnaitości onych y różnicy,
to jest: o działaniu ruchawym, przy-
rodzonym y żywotnym Lekcyę dawać
ma, w sposób ile być może naypożyte-
czniejszy, wedle praw Mechaniki y
Hydrostatyki tłumacząc one, a zga-
dzając się w tym z Hallerem Morga-
gniuszem, Walcharengiuszem, Win-
slowiuszem, zinnemi oraz pierwszemi
Autorami. Y ten to jest porządek jakimi
Lekcyę Fizyologii odbywać się mają.*

JOANNES EMMANUEL GILIBERT Philosophiæ & Medicinæ Doctor, Regis Poloniarum Medicus & Confiliarius, Coll: Lugdunensis: Professor Emerit: & Histor: Natur: Botanicæ simulque Materiæ medicæ Publicus professor, Prælectiones suas ita distribuet, ut totum autumnus & hyemis tempus diebus Martis, Jovis, & Saturni, horis matutinis impendat expositioni fossilium: metallorum scilicet, lapidum, terrarum, salium, bituminum &c. neque soli catenæ generum contexendæ ad præscriptum methodi immorabitur, verum etiam dabit operam, ut cujusvis substantiæ usus, si qui forte occurrent, aut pro curatione morborum, aut pro artibus & oeconomia, sedulo omnes exponantur; imo inter substantias, argumentis demonstrationum suarum inservituras, eum tenebit ordinem, ut illas præ cæteris eligat, quibus naturale solum est Lithuania. Eadem methodo tractabit de regno animalium, eorum anatomiam, si viva occurrerint, prius instituendo & modum præparandi indicando. Ab initio veris ad ferias, in horto botanico de-

JAN EMMANUEL GILIBERT *Filozofii y Medycyny Doktor J. K. Mci Medyk y Konsyliarz Coll: Lugdun; Profes: Emerit: Historyi naturalney, Botaniki y materiyi medyczney publiczny Professor Lekcye swoje tak rozklada. W czasie jesiennym y zimowym we Wtorek, Czwartek, y Sobotę z rana nauczać będzie o rzeczach kopalnych, to jest: kruszczach, kamieniach, solach, klejach, ziemiach &c. Lecz nieprzestanie na wyliczeniu tylko w porządku wedle Systema co do rodzajów y gatunków, będzie razem starał się połączyć wiadomość o użytku każdej istności, jeśliby jaki się nadał, czy do leczenia chorob, czyli też do rzemiosł różnych y Ekonomiki; a mianowicie między istnościami mającemi służyć za dowody w prawd stanowieniu, zachowa ten porządek, iż z pomiędzy wielu innych te obierze, których nam Litewska dostarcza ziemia. Podobnie postąpi w historyi o zwierzętach: anatomizować one będzie, jeśliby które żywcem dostały się, y przyłączy wiadomość o sposobie ich przygotowania służącym do zachowania w Gabinetach postaci zwierząt. Od wiosny do zakończenia szkół okazywaniem ziół*

monstrationibus plantarum vacabit, quarum proprietates & usum specialibus observationibus stabiliet. Herborizationis verò tempore, quam cum suis alumnis instituet, dabit operam, ut dum plantarum spontè crescentium, & insectorum collectionem parat, æquali curam ad phœnomenorum, casu occurrentium, tum ad ea, quæ vulgi sermone indicata fuerint, examinanda, suam conferat industriam.

Hac etiam occasione discutiet principia Oeconomiae ruralis, & Agriculturæ huic climati familiaria, ut ea deinde utili crisi, practicis observationibus & physicis demonstrationibus emendata atque locupletata, alumnis exempli loco proponat.

NICOLAUS REGNIER Corresp:
Acad: Chirur: Parisinæ, Chirurgiæ practicæ, & Artis obstetriciæ Professor, accuratam descriptionem, seu Historiam morborum ad Chirurgiam relatorum daturus, unâ cum modis illos tractandi maximè usitatis, cum observationibus

w ogrodzie Botanicznym Lekcyje swoje zajmie, gdzie różnego rodzaju krzewów własności y użytek szczególnemi stwierdzi doświadczeniami. W czasie zaś Herboryzacyi którą z uczniami swemi przed się weźmie, nie tylko kolekcya ziół samorodnych y owadów zaprzętnie się, ale też osobliwszego dołoży starania, już to względem wyłożenia Fenomenów przypadkiem nadarzonych, i postrzeżonych, już też względem roztrząśnienia tego wszystkiego, cokolwiekby wiadomość pospólstwa osobliwszego podawała. Z tey wydarzoney okoliczności weyrzy razem w maxymy gospodarstwa wieyskiego y rolnictwa, temu klima właściwego, aby one pożyteczniey odmieniwszy, oraz doświadczeniem y fizycznemi uwagami objaśniwszy, sprostowane y stwierdzone uczniom swym za wzór wystawił.

MIKOŁAJ REGNIER Akademii Chirurgiczney w Paryżu Korrespondent, praktycznego Cyrulictwa y sztuki położniczey przytuteyszey Akademii Nauczyciel, na Lekcyach Cyrulictwa przeloży naprzód dokładne opisanie, czyli Historią chorob w obrębie tey nauki zamkniętych, połączać sposo-
& ani-

& animadversionibus ad diversa rerum capita relatis: majori discentium commodo, praxim Chirurgicam duabus partibus complectetur, quarum prima tractabit de morbis Chirurgicis generatim, altera verò singillatim & in specie de omnibus iis, quibus diversæ humani corporis partes affici possunt, atque Chirurgica egere ope, uti sunt: tumores, vulnera, ulcera, fracturæ &c.

Lectiones suas instituet diebus Lunæ, Martis & Jovis ab instauratione studiorum Academicorum, ad usque mensis Junii initium, a quo tempore ad ferias usque, Artis obstetriciæ lectionibus vacabit, in quibus post generalia hujus artis principia, tractabit de vario situ & positionibus, in quibus infantes partus tempore comparere solent; tum de modo procedendi, de necessariis auxiliis & præcautionibus ad avertenda pericula vitamque parturientium & infantum conservandam; denique exactam dabit de scriptio-

by najużywalsze leczenia onych, oraz zastanawiając się uwagę nad tym wszystkim, cokolwiek do tey części ściągac się może. Dla większey wygody uczniów naukę Cyrulictwa praktycznego na dwie podzieli części; w pierwszey zamknie w powszechności wszystkie choroby, których leczeniem sztuka Cyrulicka zaprzęta się; w drugiey przeloży naukę w szczegulności: o guzach, nabrzmiałościach, ranach, wrzodach, złamaniach, wywinieniach y innych podobnych zwierzchnie ciała y członki ludzkie trapiących, a za pomocą Cyrulictwa leczących się dolegliwościach.

Lekcye te Cyrulictwa dawać będzie w Poniedziałek, Wtorek y Czwartek od otwarcia Akademii, aż do pierwszych dni Czerwca; od Czerwca zaś aż do Sierpnia sztukę Położniczą przekładać będzie; gdzie powszechnie naprzod dawszy przestrogi, tak zaprzętającym się tą postugą, jako też samym położnicom służące, przystąpi do opisania różnych odmian y pozytur, w których niemowlęta w czasie porodzenia z wnętrzości matek wychodzą. Potym nauczać będzie o sposobach postąpienia w tym razie, o potrzebney pomocy y ostrożnościach dla

nem eorum omnium, quæ mulie-
ribus accidere possunt ante, post &
ipso partûs tempore, cum remediis
convenientibus, juxta artis metho-
dum innixam principiis & obser-
vationibus authorum in Arte ob-
stetricia versatissimorum.

JACOBUS BRIOTTET Chirurg: E-
mer: Demonstrator & Operationum
Chirurgicarum Professor, tempore
cursûs Anatomici, præparationes
diversarum partium corporis huma-
ni, pro exigentia lectionum submi-
nistrabit; Finitâ verò Anatomîâ,
ipse operationum Chirurgicarum
integrum cursum super cadavera in-
stituet.

MICHAEL OLECHNOWICZ S. P. Ju-
ris Civilis Doctor, Patrii Juris &
Processûs Judiciarii M. D. L. Pu-
blicus Professor, diebus Martis, Jo-
vis, & Saturni horis matutinis præ-
lecturus Tractatum Juridicum, pri-
mum ea, quæ in prologomenis pas-

uchylenia niebezpieczeństwa y zacho-
wania w życiu tak rodzących się dzie-
tek, jako też rodzących matek. Na ko-
niec dokładne da opisanie tych przy-
padków jakie położnicom nadarzać się
mogą przed, w czasie, y po porodzeniu,
przepisując razem służące w tych o-
kolicznościach lekarstwa, wedle reguł
nauki zasadzającej się na zdaniu y
doświadczeniach Autorów w sztuce
położniczey naybiegleyszych.

JAKUB BRIOTTET Chirurg wysłużo-
ny Akademii Cyruliczney w Paryżu,
Demonstrator Anatomii y Operacyi
Cyrulicznych przy tuteyszey Akade-
mii Nauczyciel, w czasie Lekcyi A-
natomicznych potrzebne Professo-
witey umiejętności części ciała ludz-
kiego do pokazania swym, uczniom
Anatomicznym sposobem preparo-
wać będzie. Po zakończoney zaś A-
natomii sam Operacyi Cyrulicznych
na ciałach martwych zupełną da na-
ukę.

MICHAŁ OLECHNOWICZ S. P. Prá-
wa Cywilnego Doktor, Oczystego
Prawa y Procesu Sądowego w W.X.
Lit: publiczny Professor we Wtorki,
Czwartki, y Soboty mający dawać
Lekcyę pocznie od przelozenia w po-
wszechności o Prawie nauki, jaka się

ſim tractantur, tribus diſſertationibus complectetur; quarum primâ diſſeret de Jure generatim ejuſque diſiſione, de neceſſitate, fine & proprietatibus, ſeu characteribus legum: de earum diverſitate, tum pro ratione diverſorum ordinum cujuſque Societatis, tum etiam pro diverſitate climatis & regiminis in unaquaque regione; alterâ deinde acturus eſt de Hiſtoria Juris publico-Civilis Regni Poloniæ, de modo adminiſtratæ civibus juſtitie antequam leges conderentur; de primis Gentis noſtræ legiſlatoribus; de ſtatutorum & Conſtitutionum uſu atque diſcrimine pro Regni Poloniæ & Magni D. L. Provinciis, deque Jurium cœquatione utriuſque Nationis. Tertiâ poſtremo, generalem Juris patrii in tres præcipuas partes diſiſionem, prout ſunt: de perſonis, quibus jus competit, de rebus earumque dominio, & de actione, ſeu modo unicuique jus ſuum tribuendi, proſequetur. His prologomenis breviter abſolutis, primam totius juris Polonici partem, nempe de Perſonis, ſenis comprehenſam lectionibus, decurſu totius anni tractandam ſuſcipiet; ita

na wſtępie dawać zwykła, którą w trzech zamknie rozdziałach. W pierwszym mówić będzie o Prawie w po-wſzechności y jego podziale; o po-trzebie, końcu, y wlaſnościach, czyli Cechach Praw, o różności onych, już to ze względu na różność ſtanow w każdym zgromadzeniu; już też ze względu na rozmaite klimata Krajow, i wlaſciwy rząd w każdym Pańſtwie, W drugim zamknie hiſtoryę Prawa publiczno Cywilnego w Królestwie Polskim, oraz połączy wiadomość o ſpoſobie udzielanej Obywatelom ſprawiedliwości przed Praw uſtawieniem, o pierwszych w Narodzie naszym Prawodawcach, o różnicy Uſtaw y Konſtytucyi na Koronę y W. X. Lit: przepisanych, oraz o porównaniu Praw obóyga Narodów. W trzecim nakoniec rozdziale powszechny Prawa Oyczyſtego na trzy części rozłożonego podział, jako to: o Oſobach którym Prawo ſłuży; o rzeczach y onych wlaſcieliſtwie; naſtatek o ſpoſobach czynienia każdemu ſprawiedliwości, umieſci. To krótko wyłożywszy przyſtąpi do pierwszej Prawa Polſkiego części, traktującej o oſobach mając onę przez rok cały w ſześciu obſzernieyſzych wyłóżyć podziałach.

ut ea omnia, quæ Personam Regiam, jusque Majestaticum concernunt, primâ; quæ Senatorium ordinem, alterâ; quæ denique ordinem Equestrem, tertia sectione comprehendat. Quartam reliquæ Civium classes, quales sunt Societates Civitatum, oppidorum &c. earumque jura & privilegia occupabunt. In quinta deinde de Adventis, Tartaris, Judæis, aliisque ejusmodi consistentibus intra fines Reipublicæ extraneis societatibus, quid jura statuant, quid eis indulgeant ac permittant, disquiretur. Sexta verò & ultima, de iis, qui ad unicuique jus suum tribuendum instituti sunt, nempe de Magistratibus, eorumque diversis classibus, potestate, immunitate, & auctoritate versabitur. Omnia autem ut planiore & clariore methodo tractentur, neve Auditorum animi rerum discendarum copiâ obtundantur, suas in partes subdividentur, tum partibus tituli, his verò capita, articuli, & paragraphi subjicientur.

Z których w pierwszym to wszystko, cokolwiek do osoby Królewskiej i Praw Majestatu; w drugim do Stanu Senatorskiego; w trzecim do Rycerstwa ściągają się, ma przełożyć. Czwarty podział innsze Klasy Obywatelów, jako to: Towarzystwa Mieszczan, Kupców &c. z ich Prawami i Przywilejami zajmie. W piątym o Przychodniach, Tatarach, Cyganach, Żydach &c. oraz innych w naszym Kraju podobnie zamieszkałych obcych towarzystwach mówić się będzie; o których, co prawa stanowią, w czym ulegają, y czego im pozwalają, dokładnie się wytłumaczy. Szósty nakoniec y ostatni podział, o tych Towarzystwach, które do udziału Obywatelom sprawiedliwości ustanowione są, to jest: o Magistraturach, ich rozmaitych Klasach, władzy, bezpieczeństwie y powadze zamknie naukę. Aby zaś ładniey i jaśniey rzecz się cała przełożyła, a rozliczność materiy słuchaczów umyślu nie zrażała, wszystko na swoje pomnieysze części dzielić się będzie, częściom zaś przydadzą się tytuły, z tytułów wynikną rozdziały, te nakoniec mieć będą swoje Artykuły y Paragrafy.

BERNARDUS SIRUC S. P. JURIS CIVILIS DOCTOR, PUBLICUS JURIS ROMANI PROFESSOR, per decursum totius anni diebus Lunæ, Mercurii & Veneris horis matutinis præleget Institutiones Justiniani, nihil penitus de ordine ac methodo ipsius operis immutando; quapropter expeditis breviter prologomenis, de justitiâ, jure naturali, gentium & civili, omnia quæcunque quatuor libris Institutionum Justiniani comprehenduntur; de Personis earumque divisione, de rerum distinctione, atque dominio earum acquirendo, de relictis ab intestatis hæreditatibus, & de pænis pro diversitate criminum infligendis, juxta suos titulos, divisiones & rubricas ita tractabit, ut nihil profus omittat, & genuinum ubique textum adhibeat; nisi is forte alicubi, aut nimia sermonis prolixitate, aut verborum obscuritate laboret, tum certè suum planiorem, clarioremque substituere tenebitur.

BERNARD SIRUC *Prawa Cywilnego Doktor, publiczny Prawa Rzymskiego Professor, w przeciągu całego Roku w Poniedziałek, Szrodę y Fiątek przed południem tłumaczyć przed się bierze Ustawy Justyniana, nic ani co do porządku rzeczy, ani co do sposobu onych przekładania nieodmieniając. A przeto uprzedziwszy krótką nauką o sprawiedliwości, Prawie przyrodzonym, Narodowym y Cywilnym, wszystko w czasie swych godzin wykladać będzie, cokolwiek we czterech Ustaw Justyniana Księgach zamyka się; to jest: o osobach y onych rozdziele; o rozróżnieniu rzeczy y nabywaniu onych właścicielstwa; o pozostałym po zmarłych bez testamentu dziedzictwie; o karach, wedle różności przestępstwa, rozmaicie wymierzać się mających. Rzecz całą według własnych Tytułów, podziałów y rubryk tak tłumaczyć będzie, że nic zgoła nie opuści, a wszędzie textu właściwego tym ustawom użyje; chybaby ten w niektórych miejscach albo zawilósci długość w tłumaczeniu, albo ciemność w wyrazach zamykał, na ów czas obowiązany będzie krócey y jaśniej rzecz przelożyć.*

CASIMIRUS ROGOWSKI Sacrae Theologiae Doctor, Eloquentiae atque Linguarum Latinae & Graecae Publicus Professor, diebus Lunae, Mercurii, Veneris & Saturni horis pomeridianis, praemissa dissertatione de Latinis literis cum Graecis jungendis, praeleget libros Rhetoricos Ciceronis de Inventione, & Oratore, ita, ut & sermonis elegantiae, & vel maxime regulis & praecipis orationis insistat & inhæreat; praeterea duas, alteram pro Lege Manilia, alteram pro Milone Ciceronis orationes explanandas suscipiet, quarum argumentum & universam oeconomiam, partium structuram & ordinem, vim & fontes argumentationum, gravitatem, majestatem, & venustatem stili, caeteraque, quae ad veram & genuinam eloquentiam spectant, indicabit, Insimul, ubi res postulaverit, ad notitiam Historicam & Philologicam divertet. His etiam adjunget exempla Oratorum Graeciae, praecipue Demosthenis latinè reddita, eaque cum Tullianis conferet. Suum etiam tempus exercitationibus Oratoriis juxta legis praescriptum, itemque praelegendis

KAZIMIERZ ROGOWSKI *S. Theologiae* Doktor, *Wymowy* oraz *języków* *Łacińskiego* y *Greckiego* publiczny Professor w *Poniedziałek, Piątek, y Sobotę* po *obiedzie* *Lekcje* swe wyznacza, na *których* *uprzedziwszy* *gruntną* *mową* o *potrzebie* *połączenia* *Łaciny* z *Greczyzną* *przed* *się* *wźmie* *tlumaczyć* *Księgi* *Retoryczne* *Cyceron* o *wynalezieniu* y o *Mówcy*, w *których* *nic* *nie* *opusci*, *co* *się* *tycz* *ę* *tak* *gładkości* *mowy*; *jako* *też* *reguł* y *przepisów* *Krasomówstwa*. *Y* *przyda* *do* *tego* *wykład* *dwóch* *mów* *Cyceron*, *jedney* *za* *Maniliusza* *Prawem*, *a* *za* *Milonem* *drugiey*; *których* *treść* y *osnowę* *całą*, *części* *układ*, *źródła*, *porządek* y *moc* *dowodów*, *wyrazów* *ważność*, *słów* *dosadność*, *stylu* *gładkość* y *powagę*, *oraz* *to* *wszystko* *co* *kolwiek* *do* *istotnie* *prawdziwey* *ściąga* *się* *wymowy*, *należycie* *okaże*, *nie* *mi* *jając* *Historycznych* y *Filologicznych* *w* *ciągu* *tych* *mów* *nadarzających* *się* *wiadomości*, *na* *to* *z* *mowców* *Greckich* *mianowicie* *z* *Demostenesa* *w* *Łaciń* *ski* *język* *przeniesione* *wzory* *z* *Cyceron* *ów* *skimi* *porównywać* *będzie*. *Swoje* *też* *czas* *mieć* *będą* *ćwiczenia* *Krasomówskie* *wedle* *przepisów*, *tlumaczące* *nie* *Historyków* y *Rymotwórców*. *A* *na*

Historicis & Pœtis impendet. Postremò iis, qui animum Græcis discendis adjecerint, Elementa ejus linguæ publicè & privatim explanabit.

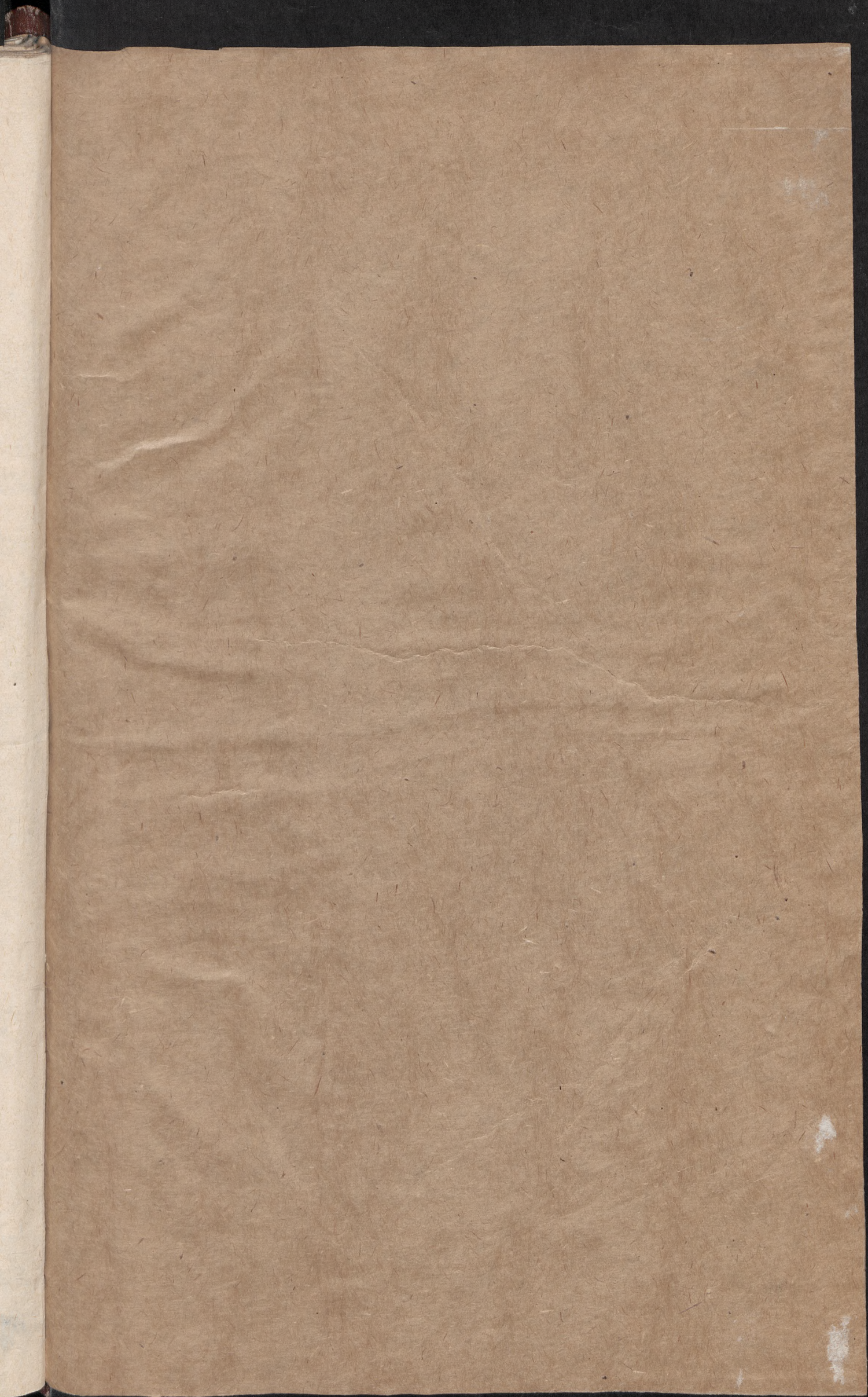
Synopsis Lectionum Theologicarum, Historiæ Ecclesiasticæ, Sacræ Scripturæ, & SS. Canonum, Mathematicos item sublimis, Medicinæ practicæ, & Chymicæ, tum in publicum dabuntur, quum vacantes tantisper Cathedræ, suos, quos opperiuntur, nactæ fuerint Professores.

koniec dla tych, którzyby się do Greckiego języka przyłożyć chcieli, początki z Grammatyki Greckiej y publicznie i prywatnie przekładać gotow będzie.

Rozłożenie Lekcyi Teologicznych, Historji Kościelney, Pisma S. y Prawa Kościelnego, także Matematyki wyższej, Medycyny praktyczney y Chymii w ten czas Publicum mieć będzie, kiedy wakujące teraz Kate-dry swojemi Nauczycielami opatrzone będą.

Biblioteka Jagiellońska

stdr0018565

